

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยการวิเคราะห์วัฒนธรรมต่างประเทศที่แฝงอยู่ในบทอ่านของแบบเรียนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดชุมพร ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องดังได้เรียบเรียงตามหัวข้อต่อไปนี้

1. วัฒนธรรมกับภาษา

- 1.1 ความหมายของวัฒนธรรม
- 1.2 ประเภทและลักษณะวัฒนธรรม
- 1.3 ภาษาศาสตร์กับวัฒนธรรม
- 1.4 วัฒนธรรมกับการเรียนการสอน
 - 1.4.1 หัวข้อวัฒนธรรมที่ปรากฏในเนื้อหาที่อ่าน
 - 1.4.2 ครูกับการสอนวัฒนธรรม
 - 1.4.3 ประโยชน์และความสำคัญของการเรียนการสอนวัฒนธรรมให้แก่ผู้เรียน

2. การเรียนรู้ภาษาและการเรียนรู้ภาษาที่สอง

- 2.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ภาษา
- 2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาที่สอง

3. ภาษากับสังคม

- 3.1 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาในสังคม
- 3.2 การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

4. ความสำคัญและลักษณะเฉพาะของภาษาต่างประเทศ

- 4.1 ความสำคัญของภาษาต่างประเทศ
- 4.2 หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ)
- 4.3 การจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ)
- 4.4 แนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบเน้นเนื้อหาทางวัฒนธรรม

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วัฒนธรรมกับภาษา

วัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของคนในสังคม โดยมีภาษาเป็นสื่อที่ทำให้วัฒนธรรมคงอยู่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ภาษากับวัฒนธรรมจึงเป็นของคู่กัน โดยที่ จิรา สุนทรสิท (2532 : 16-18) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรมว่า ทุกสิ่งทุกอย่าง ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับมนุษย์นั้นล้วนเป็นวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์มาตลอด เพราะภาษาเปรียบเสมือนเครื่องมือบันทึกและสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนแต่ละสังคม ได้แก่ ความคิด ทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ เป็นต้น และปัจจุบันในยุคโลกาภิวัตน์ การเรียนรู้วัฒนธรรมของคนในแต่ละสังคม แต่ละประเทศ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมกันอย่างกว้างขวาง ดังนั้นภาษาจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการสอนภาษาเพราะการจะสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของผู้พูด และช่วยสร้างความเข้าใจ อันดีระหว่างกัน ย่อมต้องอาศัยความเข้าใจในวัฒนธรรมแห่งองค์กรหรือสังคมที่เกี่ยวข้อง และเพื่อให้ปฏิบัติตนได้ถูกต้องเหมาะสม เป็นที่ยอมรับเนื่องจากในหลาย ๆ กรณี สิ่งที่เป็นที่ยอมรับในวัฒนธรรมหนึ่งอาจเป็นที่รังเกียจในอีกวัฒนธรรมหนึ่งก็ได้ การใช้ภาษาในฐานะเป็นสื่อถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมจึงต้องเป็นไปตามบริบทของวัฒนธรรมนั้นๆ (เอี่ยม ทองดี, 2543 : 46)

ความหมายของวัฒนธรรม

ตามความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” ซึ่งมาจากคำว่า Culture ในภาษาอังกฤษซึ่งมีรากศัพท์มาจาก Cultura ในภาษาละตินมีความหมายว่า การเพาะปลูกและบำรุงให้เจริญงอกงาม

ในภาษาไทย คำว่า “วัฒนธรรม” เป็นคำที่เกิดจากการรวมคำ 2 คำ ในลักษณะสมาสเข้าด้วยกัน ได้แก่

วัฒนธรรม หรือ วัฒนธรรม พัฒนา ก็ได้ แปลว่า ความเจริญงอกงาม รุ่งเรือง ก้าวหน้า

ธรรม แปลว่า การกระทำหรือข้อที่ควรปฏิบัติ เช่น เจริญศีล แปลว่า ข้อห้าม เจริญธรรม แปลว่า ข้อปฏิบัติ

ดังนั้นคำว่า วัฒนธรรม ตามความหมายของคำในภาษาไทยจึงหมายถึง ข้อที่กำหนดให้มนุษย์ ปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงาม ทั้งทางด้านกาย วาจา ใจ ไปพร้อมกันทั้งหมด จะมีอย่างเดียวไม่ได้

นอกจากนี้ ยังมีการให้คำจำกัดความของ คำว่า “วัฒนธรรม” ตามความหมายต่างๆ ไว้ดังนี้

พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485 ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรมเป็นลักษณะที่แสดงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียว ก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน

พัฒน์ น้อยแสงศรี (2520 : 126 – 127) ระบุว่า วัฒนธรรมมีอยู่ 2 ความหมาย คือ ความหมายอย่างกว้างตามความคิดของนักมานุษยวิทยา และความหมายอย่างแคบ ตามที่ประชาชนทั่วไปใช้ โดยให้ความหมายไว้ว่า ตามความหมายอย่างกว้างนั้น วัฒนธรรมคือ การดำเนินชีวิตของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งมีความหมายตั้งแต่การหาเลี้ยงชีพ กฎหมาย การปกครอง ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ สภาพทางเศรษฐกิจ ระบบสังคม ตลอดจนศิลปกรรมต่างๆ ซึ่งในความหมายอย่างกว้างนี้มีทั้งสิ่งที่ดีงาม และสิ่งที่ไม่ดีงาม วัฒนธรรมอันไม่ดีงามก็จะได้รับการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงตามสมัย ส่วนความหมายอย่างแคบตามที่ประชาชนทั่วไปใช้นั้น วัฒนธรรมก็คือ ศิลปะ วรรณคดี ดนตรี และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ควรรักษาไว้ เช่น ประเพณีลอยกระทงของไทย วัฒนธรรมไทยและการฉลองวันวาเลนไทน์ของชาวอเมริกัน เป็นต้น

ดิเรกชัย มหัทธนะสิน (2541 : 5) กล่าวว่า “วัฒนธรรม” คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้น มิใช่สิ่งที่มนุษย์ทำตามสัญชาตญาณ แล้วอบรมให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ มีการถ่ายทอดในชั่วอายุคน คำว่า “วัฒนธรรม” ได้นำมาใช้ในความหมายต่างๆ กัน จึงอาจกล่าวได้ ดังนี้ คือ

1. ความหมายของวัฒนธรรมที่ใช้ในประเทศไทย วัฒนธรรมตามความเข้าใจของคนไทย โดยทั่วไป อาจให้ความหมายดังนี้

กลุ่มที่ 1 ความหมายแคบที่สุดเริ่มใช้ครั้งแรกด้วยพระราชบัญญัติบำรุงวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2483 เพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2485 ซึ่งให้ความหมายว่า “ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน”

กลุ่มที่ 2 ขยายความหมายออกไป สิ่งใดที่สังคมนิยมยกย่องว่าดีงาม เป็นความเจริญของหมู่คณะ สิ่งนั้นก็เป็วัฒนธรรม

กลุ่มที่ 3 ให้ความหมายว่า สิ่งของที่ประณีตตามรสนิยมของชนชั้นสูง ของผู้มีการศึกษา วัฒนธรรมจึงจำกัดเฉพาะสิ่งที่อยู่ในแบบอย่างประเพณี ชีวิต มารยาท และรสนิยมของ ชนชั้นสูง หรือของผู้ที่ได้รับการศึกษาอบรมตามมาตรฐานของชนชั้นสูงเท่านั้น

กลุ่มที่ 4 คือ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิธีการและผลงานสร้างสรรค์ต่างๆ ที่เป็นมรดกตกทอดกันมาในสังคมไทย ตั้งแต่อดีตมาจนเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทย

กลุ่มที่ 5 ความหมายกว้างที่สุด ปรากฏใช้ในวิชามานุษยวิทยา และสังคมวิทยา หมายถึง “วิถีของการประยุคต์ หรือแบบแผนของพฤติกรรมหรือวิธีการดำรงชีวิตหรือลักษณะของ

การมีชีวิตอยู่ที่เป็นของกลุ่มคนในส่วนของสังคมส่วนหนึ่ง หรือจะเป็นของทั้งสังคมในสังคมหนึ่ง ก็ได้ หรือจะเป็นของสังคมหลายๆ สังคมรวมกันก็ได้ และยิ่งกว่านั้นจะเป็นของมนุษยชาติทั้งมวล ก็ได้”

2. ความหมายของวัฒนธรรมในวิชามานุษยวิทยาและสังคมวิทยา

Edward B. Tylor (อ้างใน ดิเรกชัย มหัทธนะสิน, 2541 : 5) นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกันได้อธิบายไว้ในหนังสือที่ชื่อว่า Primitive Culture 1871 และเป็นความคิดที่ยอมรับกันในวิชามานุษยวิทยาและสังคมวิทยา Tylor อธิบายว่า ความสลับซับซ้อนของสิ่งทั้งปวงที่ประกอบไปด้วยความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ คุณธรรม กฎหมาย ธรรมเนียมประเพณี รวมถึงความสามารถอื่นๆ และลักษณะนิสัยทั้งปวง พฤติกรรมกระทำเป็นนิสัยซึ่งมนุษย์ได้มาในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม

ยศ สันตสมบัติ (2544 : 11 - 13) ได้กล่าวถึงลักษณะพื้นฐานที่สำคัญของวัฒนธรรมพอสรุปได้ดังนี้ คือ

1. วัฒนธรรมเป็นความคิดร่วม (Shared Ideas) และค่านิยมทางสังคมซึ่งเป็นตัวกำหนดมาตรฐานของพฤติกรรม คนในวัฒนธรรมเดียวกันจะสามารถคาดคะเนพฤติกรรมของผู้อื่นในสถานการณ์ต่างๆ ได้ ซึ่งทำให้พฤติกรรมของเขามีความสอดคล้องต้องกันกับผู้อื่น เช่น ค่านิยมอย่างหนึ่งของคนไทยก็คือการเคารพนับถือผู้ใหญ่ เมื่อเด็กพบผู้ใหญ่ที่ตนรู้จัก เด็กทราบดีว่าตนควรยกมือไหว้เพื่อทักทายและแสดงความเคารพ ขณะเดียวกันผู้ใหญ่ก็สามารถคาดเดาได้ว่าเด็กจะไหว้ตนและตนควรรับไหว้

2. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ (Culture is Learned) ที่ละเล็กทีละน้อยจากการเกิดและเติบโตมาในสังคมหนึ่ง วัฒนธรรมเปรียบเสมือน “มรดกทางสังคม” ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมหรือกระบวนการเรียนรู้วัฒนธรรม (Enculturation) รวมทั้งการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ ครูบาอาจารย์และประสบการณ์ต่างๆ ที่มนุษย์ได้รับสั่งสมมาจากการเป็นสมาชิกสังคม

3. วัฒนธรรมมีพื้นฐานมาจากการใช้สัญลักษณ์ (Symbol) พฤติกรรมมนุษย์มีต้นกำเนิดมาจากการใช้สัญลักษณ์ ชีวิตประจำวันของเราเกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเงินตราสัญลักษณ์ไฟจราจร หรือสัญลักษณ์ทางศาสนา เช่น พระพุทธรูปศาสนา เป็นต้น สัญลักษณ์สำคัญที่มนุษย์ใช้คือ ภาษา ซึ่งเป็นเครื่องมือสื่อความหมายระหว่างกันและกัน นอกจากนั้นภาษาและระบบสัญลักษณ์อื่นๆ ยังช่วยให้มนุษย์สามารถเก็บรวบรวมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติอย่างเป็นระบบและสามารถถ่ายทอดความรู้นั้นไปยังคนรุ่นหลังต่อไป

4. วัฒนธรรมเป็นความรู้และองค์รวมของภูมิปัญญา ในลักษณะนี้วัฒนธรรมมีหน้าที่สนองตอบความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เช่น สอนให้มนุษย์รู้จักหาอาหารอย่างมี

ประสิทธิภาพ วางกฎเกณฑ์ให้มนุษย์ดำเนินชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผนเพื่อให้สังคมทำงานไปได้ อย่างมีระบบ

5. วัฒนธรรม คือ กระบวนการที่มนุษย์กำหนดนิยามความหมายให้กับชีวิตและ สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรา เช่น มนุษย์ทั่วโลกพยายามกำหนดนิยามความหมายของชีวิต และ กระบวนการกำหนดนิยามความหมายให้กับชีวิตที่อาจจะออกมาในรูปความเชื่อทางศาสนา พิธีกรรมเทพปกรณัมจักรวาลวิทยา ฯลฯ กระบวนการกำหนดความหมายดังกล่าวย่อมกลายมาเป็นการสร้าง “แนวความคิด” พื้นฐานของระบบการเมืองการปกครองของสังคมนั้น

6. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง หากแต่มีการเปลี่ยนแปลงปรับตัวอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมีสาเหตุหลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงอาจเป็นผลมาจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Diffusion) เช่น ความคิดและค่านิยมที่มาจากวัฒนธรรมอื่นและมี อิทธิพลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการยอมรับในวัฒนธรรมของเรา การเปลี่ยนแปลงทาง วัฒนธรรมยังอาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีซึ่งเป็นการพยายามของมนุษย์ใน การควบคุมธรรมชาติและใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เมื่อเทคโนโลยีเปลี่ยนไป วัฒนธรรมก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

อวยพร พานิชและคณะ (2548 : 146) ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่าเป็นศัพท์ที่มีความหมายกว้าง อาจหมายรวมถึง วิธีการดำเนินชีวิตพฤติกรรมและผลงานที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น ตลอดจนความคิด ความเชื่อ ความรู้ บางตำรา หมายถึง สิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือผลิต ขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตมนุษย์เป็นสิ่งที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา รวมถึงความคิดเห็น ความประพฤติกิริยาอาการ ภาษา ศิลปะ ความเชื่อ ระเบียบประเพณี เป็นต้น

สำหรับนักการศึกษาต่างประเทศหลายท่านได้ให้คำจำกัดความของวัฒนธรรม ไว้ ดังนี้

ฟินอคเชียโร (Finocchiaro, 1973 : 58) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมว่า คือ สิ่งที่ผสมผสานกัน ทั้งหมดระหว่างความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศิลปกรรม ประเพณี รวมทั้งลักษณะนิสัยใจคอของบุคคล อัน เป็นสมาชิกของสังคมนั้น

วอลเลท (Vallett, 1977 : 245) กล่าวว่า วัฒนธรรม คือ แบบแผนความประพฤติ และวิถีชีวิตมนุษย์ เช่น เขารับประทานอาหารอะไร เมื่อไร มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร รวมตัวกัน เป็นสังคมอย่างไร ทักษะคติที่เขาแสดงต่อเพื่อนและสมาชิกในสังคมเป็นอย่างไร เขาใช้จำนวนเช่นไร ในการแสดงความเห็นสอดคล้องกัน และความเห็นขัดแย้งกัน ขนบธรรมเนียมที่เขาต้องรักษาและ อื่นๆ

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด พอสรุปได้ว่า วัฒนธรรม นั้นมีความหมายกว้างขวางมาก แต่อาจกล่าวได้ว่า คือทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต ซึ่งบ่งบอกถึงความเจริญ วัฒนธรรมมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับมนุษย์และครอบคลุมถึงพฤติกรรมของมนุษย์และเป็นผลผลิตซึ่งเป็นทั้งสิ่งของและความประพฤติ ที่มนุษย์ได้รับสืบทอดกันมาจากสังคมที่ตนเป็นสมาชิกได้แก่ ภาษา ความคิด ความเชื่อ ลักษณะนิสัย ศาสนา ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี รวมไปถึงผลงานต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น วัฒนธรรมทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสังคมและเป็นผลแห่งการสร้างสรรค์ของมนุษย์ในสังคมนั้น เมื่อมนุษย์อยู่ในสังคม ก็ย่อมมีการติดต่อกัน และย่อมได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรมของกันและกัน การเรียนรู้วัฒนธรรมต่างสังคมนั้น เป็นประโยชน์และเป็นสิ่งที่มีคุณค่า เพราะทำให้ผู้นั้นมีโลกทัศน์ที่กว้างไกล และเข้าใจในแนวความคิด ความเชื่อในสิ่งที่ตนพบเห็นอยู่รอบๆ ตัว สามารถเห็นในสิ่งที่เหมือนหรือแตกต่างจากสังคมตนในด้านวัฒนธรรมนั้นๆ และการเรียนรู้เรื่องของวัฒนธรรมต้องมียุ่ตลอดเวลาเพราะวัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง กล่าวคือ เมื่อเวลาผ่านไป แบบแผนการดำเนินชีวิตก็อาจเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ต่างๆ ของสังคม

ประเภทและลักษณะของวัฒนธรรม

ประเภทของวัฒนธรรม

สุภัทรา อักษรานุเคราะห์ (2532 : 34) ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมไว้อย่างกว้างๆ ดังนี้

1. การสนทนาในชีวิตประจำวัน (Daily Conversation)
2. ค่านิยมของครอบครัวและสังคม (Family and Social Value)
3. ประเพณี และการเฉลิมฉลองในโอกาสต่าง ๆ (Customs and Celebrations)
4. อาหารและเครื่องนุ่งห่ม (Food and Clothes)
5. การใช้เวลาว่าง (Daily Pastime Use)
6. การแสดงออกโดยไม่ใช้คำพูด (Non Verbal)

ธนันท์ ตรงดีและคณะ (2548 : 16-17) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรม แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุธรรม (Material Culture) เป็นวัฒนธรรมที่เห็นรูปร่างของสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ อาคารสถานที่ เสื้อผ้าอาภรณ์ เครื่องประดับตกแต่ง ผลงานศิลปะแขนงต่างๆ ผลงานทางวิทยาศาสตร์ ประติมากรรม และสิ่งอื่นๆ ที่สัมผัสด้วยอวัยวะทั้ง 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย

2. วัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม (Non Material Culture) สิ่งที่ไม่ใช่วัตถุ เกี่ยวข้องกับจิตใจหรือความคิด หรือเป็นวัฒนธรรมซ่อนเร้น แฝงอยู่ภายใน ผสมผสานอยู่กับวิถีชีวิตมนุษย์ตลอดเวลา ยกตัวอย่างเช่น การกิน มนุษย์มีสัญชาตญาณการกินเหมือนสัตว์ แต่มนุษย์มีวิธีการ

แตกต่างจากสัตว์ และมีวิวัฒนาการมาโดยตลอด ในขณะที่สัตว์ยังคงเหมือนเดิม วัฒนธรรมนามธรรมแบ่งออกเป็น บรรทัดฐาน สถาบัน ค่านิยมและความเชื่อ

จ้านง ทองประเสริฐ (2547 : 9) ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมเป็น 2 ประเภท เช่นกัน โดยกล่าวว่า มนุษย์เรามีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 อย่าง คือ ร่างกาย จิตใจ ฉะนั้น วัฒนธรรมของมนุษย์เราก็แบ่งเป็น 2 ประเภท ฉะนั้น คือ

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ เป็นเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพ เพื่อจะได้มีการกินดีอยู่ดี มีความสะดวกสบายในการครองชีพ การรู้จักปลูกบ้านและจัดบ้านให้น่าอยู่ การรู้จักแต่งกายให้มีระเบียบถูกต้องตามกาลเทศะ ตลอดจนรู้จักรักษาโบราณวัตถุ โบราณสถาน ศิลปวัตถุ และการรักษาสาธารณสมบัติของชาติ รู้จักสร้างความเจริญทางวัตถุ และรู้จักประกอบกิจการงานอาชีพต่างๆ

2. วัฒนธรรมทางจิตใจ หมายถึง สิ่งที่ทำให้ปัญญาและจิตใจมีความเจริญงอกงาม ได้แก่ การศึกษาวิชาความรู้ อันบำรุงความคิดทางปัญญา เช่น ศาสนา ศิลปะ วรรณคดี กฎหมายและขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งส่งเสริมความรู้สึทางด้านจิตใจให้งอกงามหรือให้สบายอกสบายใจ

จากความคิดเห็นของนักวิชาการข้างต้น พอสรุปได้ว่า วัฒนธรรมนั้น ได้แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ วัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ วัตถุสิ่งของที่มนุษย์สร้างขึ้น ส่วนวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ความคิด ความเชื่อ ศีลธรรม แบบแผนการดำเนินชีวิต เป็นต้น อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมทั้งทางวัตถุและทางจิตใจนี้ ย่อมพัวพันและเลื่อมล้ำกันอยู่อย่างที่เราพูดกันว่า “สุขภาพสบายใจ” ซึ่งถ้าหากขาดอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วก็จะไม่สมบูรณ์ ถ้าวัฒนธรรมของชาติใดหันไปเน้นประเภทใดประเภทหนึ่ง ก็จะเกิดความไม่สมดุลกัน หากเจริญในทางวัตถุมากเกินไปแต่ทางจิตใจไม่เจริญไปพร้อมๆ กัน ในที่สุดก็จะกลายเป็นหายนะธรรม คือ ความเสื่อม ถ้าหากเจริญไปในทางจิตใจมากเกินไป แต่ทางวัตถุไม่เจริญตาม ก็จะกลายเป็นชีวิตแบบนักบวช นักพรต ซึ่งจะต้องตัดขาดจากสังคมแต่เพราะเหตุที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคม เราจำต้องอยู่รวมกันเป็นสังคม จึงจำเป็นที่เราจะต้องพัฒนาวัฒนธรรมทั้ง 2 ประเภทนี้ให้เจริญควบคู่กันไป

ลักษณะของวัฒนธรรม

ลักษณะของวัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงจุดเด่นๆ ที่ปรากฏในด้านวัฒนธรรมของสังคม ซึ่งพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485 ได้ระบุลักษณะวัฒนธรรมไทย คือ

1. ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการแต่งกาย จรรยา มารยาทในที่สาธารณะหรือที่ปรากฏแก่สาธารณะชน
2. ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการปฏิบัติตนและปฏิบัติต่อบ้านเรือน
3. ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการประพาศดินอันนำมาซึ่งเกียรติของชาติไทยและพุทธศาสนา

4. ความมีสมรรถภาพและมารยาทเกี่ยวกับวิธีดำเนินงานอาชีพ
5. ความเจริญงอกงามแห่งจิตใจและศีลธรรมของประชาชน
6. ความเจริญก้าวหน้าในวรรณกรรมและศิลปกรรม
7. ความนิยมไทย

ธนานันท์ ตรงดีและคณะ (2548 : 15 – 16) ได้กล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมโดยทั่วไป ดังนี้

1. วัฒนธรรมมีลักษณะเหนืออินทรีย์ มนุษย์เท่านั้นที่มีวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่เหนืออินทรีย์ มีการถ่ายทอดระบบสัญลักษณ์ต่อกันของมนุษย์นั้น กระทำเป็นกระบวนการเรียนรู้จากพ่อแม่สู่ลูกหลาน หรือจากลูกหลานขึ้นไปสู่พ่อแม่ก็ได้
 2. วัฒนธรรมมีลักษณะที่เกิดจากการเรียนรู้ ผู้คนต้องเรียนรู้แบบแผนของพฤติกรรมนี้ จึงจะสามารถปรับตัวและมีชีวิตร่วมกับคนอื่นๆ ได้
 3. วัฒนธรรมเป็นผลผลิตของพฤติกรรม ผลผลิตที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ปรัชญา ความรู้ ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี และผลผลิตที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องจักรกล อาคาร สิ่งก่อสร้าง ผลงานศิลปะ เป็นต้น
 4. วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ วิถีชีวิตของมนุษย์ย่อมประกอบด้วย กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมนุษย์ ฉะนั้นคำตอบบางอย่างจึงต้องเรียนรู้เองจากการใช้ชีวิตเหมือนคนอื่นๆ
 5. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สมาชิกมีส่วนเป็นเจ้าของ จึงทำให้ผู้คนเกิดความรู้สึกรัก ห่วงแหนปรารถนาจะรักษาและเผยแพร่วัฒนธรรมของคน เนื่องจากพวกเขามีความรู้สึกเป็นเจ้าของวัฒนธรรมนั่นเอง
 6. วัฒนธรรมเป็นมรดกสังคม ที่สมาชิกต้องรู้จักคุ้นเคย ทะนุบำรุงและถ่ายทอดความนิยมจากรุ่นบรรพบุรุษไปยังรุ่นลูกหลาน
 7. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมต้องมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับให้เหมาะสมกับสภาพสมัย การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงด้วยอัตราที่แตกต่างกัน วัฒนธรรมที่บรรพบุรุษมีความสำคัญที่เป็นรากฐานของคนรุ่นปัจจุบัน
- กล่าวโดยสรุปได้ว่า ลักษณะของวัฒนธรรมเหล่านี้ เป็นลักษณะที่สำคัญของวัฒนธรรมที่มีอยู่ในทุกสังคม ฉะนั้นไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมของสังคมใดก็ตาม แต่ละสังคมจะต้องประกอบด้วยลักษณะส่วนรวมอันเป็นเอกลักษณ์ของสังคมนั้นๆ

วัฒนธรรมไทย

ทิพย์สุดา นัยทรัพย์ (2535 : 9) กล่าวว่า ประเทศไทยมีวัฒนธรรมอันดีงามสืบต่อมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ วัฒนธรรมของคนไทยที่สำคัญและเป็นวัฒนธรรมประจำชาติไทย มีดังนี้

1. ภาษา คนไทยมีภาษาไทยใช้มาแต่สมัยดึกดำบรรพ์แล้ว แต่สำหรับตัวอักษรไทยนั้น มีหลักฐานก่อนหน้านี้นี้ที่ยังไม่ยืนยันว่าพ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์ขึ้นเมื่อปี 1826 ภาษาไทยจึงเป็นมรดกตกทอดมาจนถึงทุกวันนี้ ถ้าเราไม่มีตัวอักษรและภาษาไทยใช้ เราก็จะรวมเป็นชาติไม่ได้ เพราะภาษาบอกให้รู้ว่าเป็นชาติเดียวกัน ภาษาไทยจึงเป็นเอกลักษณ์ของชาติที่สำคัญที่สุดที่แสดงถึงความเป็นไทยที่คนไทยควรภาคภูมิใจ เพราะในโลกนี้ชาติที่มีภาษาเฉพาะเป็นเอกลักษณ์ของตนมีน้อยมาก

2. ศาสนา คนไทยนับถือพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ศาสนาเป็นเครื่องช่วยยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น คนในสังคมจะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย รู้จักเคารพกฎหมาย ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น ประเพณีทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา ได้แก่ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา หรือประเพณีทอดผ้าป่า ทอดกฐิน เป็นต้น

3. พระมหากษัตริย์ ประเทศไทยมีพระมหากษัตริย์ปกครองประเทศมาตั้งแต่สมัยโบราณในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และในระบอบประชาธิปไตย พระองค์ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน เพราะองค์พระมหากษัตริย์ทรงปกครองบ้านเมืองด้วยทศพิธราชธรรม ประชาชนยกย่องเทิดทูนและจงรักภักดี จึงได้มีการแสดงออกทางวัฒนธรรมเพื่อถวายความเคารพต่อพระองค์ เช่น พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พระราชพิธีฉัตรมงคล พระราชพิธีรัชดาภิเษก (พระราชพิธีที่พระเจ้าแผ่นดินทรงครองราชย์ครบ 25 ปี) และพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก (พระราชพิธีที่กระทำขึ้นในการที่พระมหากษัตริย์เสด็จดำรงสิริราชสมบัติยืนนานกว่าพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์) และพระราชพิธีทางศาสนาที่พระมหากษัตริย์ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล เป็นต้น

4. ประเพณีไทย เป็นเครื่องแสดงถึงวิถีชีวิตของคนไทยที่ได้เคยกระทำมาตั้งแต่บรรพบุรุษหลายชั่วอายุคน สืบทอดกันมาถึงชั้นลูกหลาน บางครั้งเรียกว่า ขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น ประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิต ได้แก่ ประเพณีโกนจุก ประเพณีบวช ประเพณีแต่งงาน และประเพณีเผาศพ ประเพณีในการสร้างบ้านปลูกเรือน ประเพณีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญวันเกิด

5. ศิลปกรรม เป็นวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงความรู้สึกของชนในชาติ ศิลปกรรมบางชนิดแสดงเอกลักษณ์ที่เป็นแบบอย่างเฉพาะตัว มีลักษณะอ่อนช้อยงดงาม ศิลปะส่วนใหญ่มีที่มาจากศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม และอุดมคติ ศิลปินแต่ละคนย่อมแสดงออกซึ่ง

ความรู้สึกนึกคิดของตนเองเฉพาะตัว และยอมแสดงออกตามวัฒนธรรมของชาติตน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการปลูกฝังความรักชาติ ความสามัคคี ความมีคุณธรรมให้เกิดขึ้นแก่ชนในชาติศิลปกรรม แบ่งออกได้ดังนี้

- 5.1 สถาปัตยกรรม ได้แก่ ปราสาท ราชวัง โบสถ์ วิหาร ฯลฯ
- 5.2 จิตรกรรม ได้แก่ ภาพที่ใช้เส้นอ่อนหวานมีชีวิตชีวา
- 5.3 ประติมากรรม ได้แก่ การปั้น การแกะสลักพระพุทธรูป ไม้ หินอ่อน โลหะ
- 5.4 ดนตรี ได้แก่ เพลงไทยเดิม เพลงไทยสากล เพลงชาวบ้าน ฯลฯ
- 5.5 วรรณคดี ทั้งร้อยแก้วร้อยกรอง ใช้ถ้อยคำไพเราะสละสลวย แฝงความหมายที่ลึกซึ้งกินใจ ถ่ายทอดความคิด อารมณ์และความรู้สึกให้เป็นที่เข้าใจ โดยใช้ภาษาเป็นสื่อ
- 5.6 นาฏศิลป์ ได้แก่ ศิลปะเกี่ยวกับการฟ้อนรำ ขับร้อง ศิลปะการต่อสู้ (วิชากระบี่กระบอง มวยไทย) เป็นต้น

6. กิริยามารยาทของคนไทย มีลักษณะสุภาพ อ่อนน้อม ละมุนละไม และรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดี เช่น รู้จักอ่อนน้อมต่อผู้ที่ควรอ่อนน้อม รู้จักกราบและไหว้สิ่งที่เคารพบูชาและบุคคลต่างๆ ตลอดจนวิธีการทำความเคารพพระมหากษัตริย์ พระบรมราชินีนาถ เป็นต้น

วัฒนธรรมไทยเป็นมรดกซึ่งบรรพชนได้ช่วยกันสร้างสมและสืบทอดต่อกันมา ทำให้เราได้ชื่อว่าเป็นชาติที่มีวัฒนธรรมมาแต่โบราณ อันเป็นสิ่งที่แสดงว่าชาติไทยเป็นชาติที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่อดีตกาล

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า วัฒนธรรมหลักประจำชาติไทยนั้นเป็นมรดกที่บรรพชนของไทยได้สร้างขึ้นมาและสืบทอดมาถึงชนรุ่นหลัง ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องของภาษา ศาสนา พระมหากษัตริย์ ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ศิลปกรรมไทยแขนงต่างๆ รวมไปถึงเรื่องของกิริยามารยาทแบบไทย

ภาษาศาสตร์กับวัฒนธรรม

ภาษาศาสตร์กับวัฒนธรรม มีความเกี่ยวข้องกัน โดยเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมกับวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ โดยเป็นการศึกษาในเรื่องของการวิเคราะห์ภาษาทุกรูปแบบ ตั้งแต่เรื่องของเสียงหรือหน่วยเสียง (Phonology) การใช้ภาษาเรื่องของคำศัพท์หรือหน่วยคำ (Morphological) การใช้วลี ประโยค สำนวน คำแสลง รวมไปถึงเรื่องของไวยากรณ์ โดยการวิเคราะห์ภาษา ได้แสดงการวิเคราะห์ไว้ทั้งหมด 3 หลักการ ดังนี้

1. หลักการวิเคราะห์ภาษาตามแนวไวยากรณ์แบบเดิม(Traditional Grammar) เป็นการวิเคราะห์ภาษาที่เน้นหนักเรื่องชนิดของคำ (Part of Speech) การจัดรวมคำเพื่อให้เกิดความสละสลวย

ในการใช้ภาษาระดับคำ และการแบ่งประเภทประโยคโดยมิได้ให้ความสำคัญในเรื่องความหมายของภาษา (Nitsaisook, 1979 : 25)

ในเรื่องการใช้คำ แนวไวยากรณ์แบบเดิมแบ่งคำออกเป็น 2 กลุ่ม คือ คำที่มีความหมายในตัวเอง (Content Words) ได้แก่ คำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์และคำกริยาวิเศษณ์ และคำที่มีหน้าที่ทางไวยากรณ์ (Functional Words) ได้แก่ คำกริยาช่วย คำกำกับคำนาม คำสรรพนาม คำบุพบท คำสันธาน และคำอุทาน (ศิริพร พงษ์สุรพิพัฒน์, 2528 : 18 – 19) เมื่อแบ่งคำออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ สามารถกล่าวได้ว่า ความสละสลวยของภาษาและความชัดเจนของความหมายขึ้นอยู่กับการใช้คำที่มีความหมายในตัวเอง ลักษณะสำคัญของการศึกษาภาษาตามแนวไวยากรณ์แบบเดิมอีกประการหนึ่ง คือ การศึกษาเรื่องกาล และมาลา

กาล (Tense) แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ปัจจุบันกาล (Present Tense) เป็นกาลที่ชี้ให้เห็นว่าการกระทำของภาคประธานหรือเหตุการณ์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันหรือเป็นความจริงเสมอเป็นปกตินิสัย อดีตกาล (Past Tense) เป็นกาลที่บอกถึงเหตุการณ์หรือการกระทำที่จบหรือสิ้นสุดลงแล้วหรือเคยเกิดขึ้นในอดีต และอนาคตกาล (Future Tense) เป็นกาลที่บอกถึงเหตุการณ์หรือการกระทำที่ยังไม่เกิดขึ้น

มาลา (Mood) แบ่งออกเป็นนิเทศมาลา (Indicative Mood) เป็นมาลาที่บอกเรื่องราวที่เป็นความจริง อาณัติมาลา (Imperative Mood) เป็นมาลาที่เป็นการสั่งหรือขอร้อง และปริกัลป์มาลา (Subjunctive Mood) เป็นมาลาที่แสดงความปรารถนา เงื่อนไขหรือแสดงความไม่แน่ใจ

วลี เป็นกลุ่มคำที่มีความหมายเกี่ยวพันกัน แต่ไม่มีใจความสมบูรณ์เนื่องจาก วลีไม่มีภาคประธานและภาคแสดงอยู่รวมกัน (สำราญ คำยิ่ง, ม.ป.ป. : 436) แบ่งชนิดของวลีด้วยวิธี 2 วิธี คือ วิธีที่ 1 แบ่งตามหน้าที่วลีมี 4 ชนิด คือ นามวลี คุณศัพท์วลีกริยาวลี และวลีอิสระวิธี วิธีที่ 2 แบ่งโดยถือรูปคำนำหน้าวลี วลีมี 5 ชนิดคือ บุพบทวลีกริยาวลีที่ขึ้นต้นด้วยคำกริยา -ed, -t, -n กริยาวลีที่ขึ้นต้นด้วยคำกริยาเติม -ing กริยาวลีที่ขึ้นต้นด้วยคำกริยาที่นำหน้าด้วย -to และวลีอิสระ ซึ่งวลีที่แบ่งโดยถือรูปคำนำหน้าวลีเป็นหลัก มีดังนี้

1. บุพบทวลี (Prepositional Phrase) ได้แก่ วลีที่ขึ้นต้นด้วยคำบุพบท เช่น with , at, on, of, for, by, during, near เช่น The news about the tragedy travel quickly.

2. กริยาวลีที่ขึ้นต้นด้วยคำกริยาช่องที่3 (Participial Phrase) หรือวลีที่ขึ้นต้นด้วยกลุ่มคำ having + คำกริยาช่องที่3 เช่น The practiced musician came late last night.

3. กริยาวลีที่ขึ้นต้นด้วยคำกริยาเติม -ing (Gerundial Phrase) เช่น The singing waiter entertained every customer.

4. กริยาวลีที่ขึ้นต้นด้วย to (Infinitive Phrase) เช่น To exercise is good for your health.

5. วลีอิสระ(Absolute Phrase) เป็นวลีที่มีลักษณะคล้ายประโยคแต่มีใช้ประโยค เพราะไม่มีกริยาแท้ (Finite Verb) เพียงแต่มีคำซึ่งทำหน้าที่คล้ายกับกริยาประกอบอยู่หลังคำนามเท่านั้น ประโยค สำหรับประโยคนั้น แนวไวยากรณ์แบบเดิมแบ่งประเภทของประโยคออก ตามการเรียบเรียงเนื้อความในประโยค ได้แก่ เอกัตถประโยค (Simple Sentence) เช่น She reads books. อนเอกัตถประโยค (Compound Sentence) เช่น Tom washes his car but Sarah cleans her house. และสังกรประโยค (Complex Sentence) เช่น We were playing while our teacher came into the class.

นอกจากนี้ หลักการวิเคราะห์ภาษาตามแนวไวยากรณ์แบบเดิมยังแบ่งประโยคออก ตามจุดประสงค์ ได้แก่ ประโยคบอกเล่า ประโยคคำสั่ง ประโยคคำถาม และประโยคปฏิเสธ

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า หลักการวิเคราะห์ภาษาตามแนวไวยากรณ์แบบเดิมเป็น การวิเคราะห์ภาษาโดยการแบ่งประเภทคำและประโยค และให้ความสำคัญตามรูปแบบ (Form) ของคำ ลักษณะการวิเคราะห์ภาษาเช่นนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์การใช้คำและ ประเภทประโยคที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาอังกฤษได้

อย่างไรก็ตาม หลักการวิเคราะห์ภาษาตามแนวไวยากรณ์แบบเดิมยังไม่ครอบคลุม ถึงโครงสร้างประโยคหรือวากยสัมพันธ์ ทำให้หลักการวิเคราะห์ภาษาตามแนวไวยากรณ์แบบเดิม ไม่สามารถใช้อธิบาย ลักษณะการใช้ภาษาที่ต่างไปจากกฎเกณฑ์ ที่กำหนดไว้ เช่น การนำคำคุณศัพท์ (Adjective) ซึ่งมีหน้าที่ขยายคำนามมาทำหน้าที่เป็นภาคประธานของประโยค หรือการใช้กลุ่มคำ เป็นภาคประธานของประโยคแทนที่จะใช้คำนามเพียงคำเดียว ด้วยเหตุนี้จึงต้องใช้หลักการวิเคราะห์ ภาษาตามแนวไวยากรณ์โครงสร้าง

2. หลักการวิเคราะห์ภาษาตามแนวไวยากรณ์โครงสร้าง (Structural Grammar) เป็น การศึกษาหลักการวิเคราะห์ภาษาตามแนวไวยากรณ์โครงสร้าง โดยเน้นหนักเรื่อง หน่วยโครงสร้าง ของภาษามากกว่าเรื่องความหมายของภาษาที่วิเคราะห์เพื่อทำให้การศึกษากลายเป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น ส่วนความหมายนั้นเป็นเรื่องของความนึกคิดของผู้ใช้ภาษาซึ่งไม่สามารถวัดได้ (สุจริตลักษณ์ ศิผดุง, 2539 : 13)

หลักการวิเคราะห์ภาษาตามแนวไวยากรณ์โครงสร้าง มีว่า หน้าที่ของคำมิได้ถูกจำกัด โดยประเภทของคำ แต่คำที่ปรากฏในตำแหน่งเดียวกันในประโยคภาษาอังกฤษถือว่าเป็นคำชนิด เดียวกัน (นวรรณ พันธ์ธมธและปราณี กุลละวณิชย์, 2539 : 27) ดังนั้น วลีหรืออนุประโยคที่ปรากฏ ในตำแหน่งของคำในประโยคย่อมทำหน้าที่ได้เช่นเดียวกับคำๆ การนำคุณศัพท์วลีหรือคุณานุประโยค

มาทำหน้าที่เป็นส่วนขยายภาคประธานของประโยค (Adjectivalization) หรือนำวิเศษณ์วลีหรือวิเศษณานุปโยค มาเป็นส่วนขยายกรรม หรือภาคแสดงของประโยค (Adverbialization) แสดงให้เห็นว่า ส่วนประกอบของโครงสร้างประโยคมิได้จำกัดตามชนิดของคำ

นอกจากนั้น หลักการวิเคราะห์ภาษาตามแนวไวยากรณ์โครงสร้างยังใช้หลักการวิเคราะห์ส่วนประชิด (Immediate Constituent Analysis) ซึ่งเป็นวิธีวิเคราะห์ประโยคตามความสัมพันธ์ของกลุ่มคำที่ประกอบขึ้นเป็นประโยค กล่าวคือ คำหรือกลุ่มคำที่ประกอบหรืออยู่รวมกันแล้วบอกเนื้อหาส่วนใหญ่ของประโยคเรียกว่า ส่วนประชิด เช่น The lady who called is my mother. สามารถแบ่งส่วนประชิดออกเป็น The lady // who called // is // my mother.

อย่างไรก็ตามหลักการวิเคราะห์ส่วนประชิดไม่สามารถใช้อธิบายโครงสร้างหลายโครงสร้างในภาษาได้ เช่น ประโยคที่มีความหมายเหมือนกัน 2 ประโยค แต่ประโยคหนึ่งอยู่ในรูปกรรตุวาก (Active Voice) และอีกประโยคอยู่ในรูปกรรมวาก (Passive Voice) ตามหลักไวยากรณ์โครงสร้างแล้ว การวิเคราะห์จะกระทำได้เพียงโครงสร้างเดียว มีผลทำให้ประโยคที่มีความหมายเหมือนกัน 2 ประโยคนี้กลายเป็นประโยคที่แตกต่างกันทั้งโครงสร้างและความหมาย เช่น ประโยค Vic made the table. และ The table was made by Vic. ซึ่งเป็นโครงสร้างประโยคที่มีความหมายเหมือนกันแต่อยู่ในโครงสร้างที่ต่างกัน แต่แนวไวยากรณ์ปริวรรตสามารถอธิบายได้ว่า ประโยค 2 ประโยคข้างต้น เป็นประโยคเดียวกันเพราะแนวไวยากรณ์ปริวรรตถือว่าประโยคกรรมวากปริวรรตมาจากประโยคกรรตุวาก (Boey, 1975 : 59)

3. หลักการวิเคราะห์ภาษาตามแนวไวยากรณ์ปริวรรต (Transformational Grammar) เป็นหลักการที่ศึกษาไว้โดย นอม ชอมสกี (Noam Chomsky) เพื่ออธิบายภาษาในแง่มุมมองที่หลักการวิเคราะห์ภาษาตามแนวไวยากรณ์โครงสร้างไม่สามารถอธิบายได้

สำนวน เป็นหน่วยภาษาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทางความหมายของแต่ละภาษาและวัฒนธรรม และความหมายของสำนวนมิใช่ความหมายที่เป็นผลรวมของความหมายของคำ แต่ละคำสำนวนหนึ่ง ๆ จะมีความหมายที่เฉพาะเจาะจงซึ่งไม่ได้เป็นผลรวมของความหมายของคำโดยตรง (ชัชวดี สรลัมพ์, 2538) เช่น สำนวน “kick the bucket” ในบริบท “The old man finally kicked the bucket last year.” ผู้พูดที่อยู่ในบริบทสังคม และวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาอังกฤษจะเข้าใจความหมายของสำนวนนี้ คือ “die” ซึ่งสามารถสื่อความหมายเป็นภาษาไทยได้ว่า “ตาย” แต่หากแปลจากผลรวมของความหมายของแต่ละคำ คือ “เตะกระป๋อง” จะทำให้สื่อความหมายได้ไม่ตรงกับ ความหมายที่แท้จริงของสำนวนนี้ จะเห็นได้ว่าสำนวน “kick the bucket” มีความหมาย 2 ระดับ คือ ความหมายที่ต้องการสื่อซึ่งเป็นความหมายที่แท้จริงของสำนวนที่ผู้พูดต้องการสื่อเมื่อก้าว สำนวน นั้น และความหมายอีกประเภทหนึ่ง คือ ความหมายประจำรูปภาษา ซึ่งเป็นคุณสมบัติประจำรูป

ภาษา เป็นความหมายหลักของรูปภาษาที่ปรากฏในสำนวน ซึ่งหมายถึง ถ้อยคำ หรือข้อความที่มีความหมายไม่ตรงตามตัว หรือมีความหมายอื่นแฝงอยู่

เฉลิมศรี จันทสิงห์ (2528 : 68 – 69) ได้กล่าวว่า สำนวน (Idioms) เป็นสิ่งที่ใช้พูดกันเป็นความเปรียบ เป็นการใช้คำโดยมุ่งให้มีความหมายผิดไปจากความหมายโดยปกติของคำนั้น อาจใช้เป็นการเปรียบเทียบ เปรียบเปรยในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง บางครั้งใช้เพื่อหลีกเลี่ยงการพูดถึงเรื่องไม่สุภาพหรือสิ่งที่ไม่น่าพูดถึงโดยใช้คำพูดแบบอ้อมๆ แทน

เมื่อพิจารณาในเรื่องรูปแบบของสำนวนภาษาอังกฤษนั้น ดิยู ปาลิคุปต์ (2519 : 1 - 2) วินเวิร์ด (Winword, 2004 : 45) ได้กล่าวถึงรูปแบบของสำนวนภาษาอังกฤษว่าสำนวนภาษาอังกฤษนั้นปรากฏในรูปแบบของกลุ่มคำหลายชนิด ได้แก่ กลุ่มคำกริยา (Phrasal Verb) เช่น bring up กลุ่มคำบุพบท (Prepositional Phrase) เช่น down and out คำประสม (Compound Word) เช่น darkhorse และประโยค (Sentence) เช่น You can't teach an old dog new tricks.

จากคำนิยามของคำว่า สำนวน ตามที่นักวิชาการและนักภาษาศาสตร์ได้กล่าวไว้ข้างต้นสามารถสรุปได้ดังนี้ สำนวน คือ ถ้อยคำที่มีความหมายไม่ตรงตามรูปภาษา สื่อความหมายพิเศษเฉพาะตัว หรือมีความหมายอื่นแฝงอยู่ เป็นความหมายในเชิงเปรียบเทียบของสองสิ่งที่มีคุณสมบัติ หรือลักษณะที่ร่วมกันหรือต่างกันในบางแง่ สำนวนจะเป็นการนำเสนอความคิดใดความคิดหนึ่งโดยผ่านถ้อยคำซึ่งอ้างถึงอีกสิ่งหนึ่ง สิ่งนั้นเท่ากับมีบทบาทเป็นสื่อให้เราถึงความคิดที่กล่าวถึงในตอนแรก สำหรับสำนวนภาษาอังกฤษนั้นปรากฏในรูปแบบของกลุ่มคำหลายชนิด ได้แก่ กลุ่มคำกริยา (Phrasal Verb) กลุ่มคำบุพบท (Prepositional Phrase) คำประสม (Compound Word) และประโยค (Sentence) ซึ่งในแต่ละสำนวนมีข้อจำกัดหรือกฎเกณฑ์ที่ตายตัวเป็นลักษณะเฉพาะของตัวเอง

ดังนั้น จากหลักการการวิเคราะห์ภาษา ทำให้เห็นความสำคัญของความจำเป็นที่ต้องใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมกับสังคม ศาสนา และวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา และทำให้เราสามารถเข้าใจเรื่องของคำศัพท์ วลี ประโยค รูปแบบไวยากรณ์และเรื่องของสำนวนของเจ้าของภาษาได้ดีขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของสำนวนนั้นปรากฏการใช้มากในแต่ละสังคม เพราะสำนวนเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรม ศาสนา และความเป็นอยู่ของเจ้าของภาษา วินิตา ดิถินต์ (2533 : 18–23) ได้ยกตัวอย่างว่าผิวขาวงามของคนไทยนั้นกวีไทยนิยมเปรียบเทียบกับดวงจันทร์ เช่น นวลละอองพ้องพัทตร์โสภา ดังจันทร์าทรงกลมดนมคราติน เพราะคนเอเชียผิวเหลือง แต่ผิวงามของชาวตะวันตกคือผิวขาวอมชมพู เพราะอยู่ในเขตอากาศหนาวจึงมีสำนวนเปรียบเทียบกับ peach and cream คือ ผิวเหมือนลูกพีชกับ ครีม เพราะลูกพีชหรือลูกท้อเป็นสีแดงออกชมพู ราวครีมขาวแล้วสวยเป็นสีชมพูเปรียบได้กับผิวสวยที่มีสีชมพู ซึ่งในฐานะของผู้เรียนภาษาจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเรียนรู้ภาษาศาสตร์พร้อมไปกับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษานั้นๆ

วัฒนธรรมกับการเรียนการสอน

การสอนความรู้ทางวัฒนธรรมเป็นการสอนให้คนมีพฤติกรรมทั้งในด้านพุทธิพิสัย และด้านเจตพิสัย(Cognitive and Affective Behavior)(Brown, 1980 : 123) เมื่อนำเอาวัฒนธรรมมาสอนภาษา จึงทำให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Behavior) ตามมาด้วยเป็นผลให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมครบทั้งสามด้าน ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน ได้แก่

1. พฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Behavior) หมายถึง ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน ซึ่งในที่นี้หมายถึงความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับตัวภาษาและความรู้ ความเข้าใจทางด้านวัฒนธรรมด้วย

2. พฤติกรรมด้านเจตพิสัย (Affective Behavior) หมายถึง ผู้เรียนเกิดเจตคติ หรือ ความคิดความรู้สึกต่อเรื่องราวหรือบทเรียนซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ทั้งทางบวกและทางลบ แต่ในทางปฏิบัติแล้ว การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ จะกำหนดให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีหรือทางบวกต่อสิ่งที่ได้เรียน เช่น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ เป็นต้น

3. พฤติกรรมด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Behavior) ซึ่งหมายถึง ความชำนาญ ความสามารถ (มานิต มานิตเจริญ, 2507 : 431) กล่าวคือ เป็นวิธีการทำให้ผู้เรียนปฏิบัติการเรียนรู้ มีการฝึกฝนจนทำให้เกิดความสามารถ เกิดความชำนาญ ซึ่งในที่นี้คือการทำให้ผู้เรียนเกิด ความสามารถทางภาษานั้นเอง

จากวัตถุประสงค์การเรียนการสอนวัฒนธรรมที่กล่าวมา เป็นการให้ผู้เรียนได้เล็งเห็น ความสำคัญของการเรียนรู้วัฒนธรรมของเจ้าของภาษา มิใช่เพียงแค่เรียนเฉพาะตัวภาษาเท่านั้น แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนด้วยว่าจะพิจารณาเลือกหัวข้อวัฒนธรรมเรื่องใดหรือวัฒนธรรมส่วนใดของเจ้าของภาษามาสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และคงไม่ใช่เรื่องยากสำหรับครูที่จะสามารถเลือกเอาเนื้อหาของวัฒนธรรมของผู้เรียนเข้าไปเสริมสอนด้วยในเวลาเดียวกัน

หัวข้อวัฒนธรรมที่ปรากฏในเนื้อหาที่อ่าน

เนื่องจากเนื้อหาทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่กว้างขวางและครอบคลุมเนื้อหาหลายด้าน การเลือกหัวข้อทางวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญต่อครูผู้สอนว่าจะเลือกอย่างไรให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยมีการจัดเนื้อหาไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อน และเป็นวัฒนธรรมที่มีความหมายน่าสนใจต่อการเรียนรู้ ซึ่ง ชาลินี สุขมิลินท์ (2544 : 42) ได้เสนอแนะเกณฑ์ในการเลือกหัวข้อวัฒนธรรมที่ใช้ในการสอน ประกอบด้วย

1. ความจำเป็น (Need) ซึ่งพิจารณาจุดประสงค์ของผู้เรียน โดยนำมาสัมพันธ์กับทักษะ ต่างๆ เช่น การอ่าน การเขียน และการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

2. ประโยชน์ (Usefulness) ซึ่งจะต้องพิจารณาความเร่งด่วนในการนำไปใช้ ผู้เรียนควรเริ่มพัฒนาความสำนึกทางสังคมภาษาศาสตร์

3. การนำไปใช้ (Productivity) ซึ่งต้องพิจารณาสถานการณ์ต่างๆ ที่จะนำไปใช้

4. เป็นเรื่องที่มีอยู่ประจำและเกิดขึ้นบ่อย (Currency and Frequency) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเป็นเรื่องที่จะนำมาใช้

5. ความสะดวกที่จะนำมาใช้ (Esase) ซึ่งจะต้องพิจารณาในแง่ที่ผู้เรียนจะนำไปใช้ได้ โดยศึกษาในด้านการใช้ภาษาของผู้เรียนว่าออกเสียงและใช้ประโยคได้ถูกต้อง ถ้าเป็นสำนวนที่มีความหมายเดียวกันจะต้องใช้สำนวนที่พบเห็นบ่อยและเป็นที่ยอมรับ

จากการเสนอแนะเกณฑ์การเลือกหัวข้อวัฒนธรรมจากนักการศึกษาข้างต้น ยังมีนักการศึกษาอีกหลายท่าน ที่ได้นำเสนอการจัดหัวข้อทางวัฒนธรรมที่สอนในชั้นเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการเรียนการสอนและสำหรับผู้สร้างแบบเรียน มีนักศึกษาดังต่อไปนี้

ฟินอคเชียโร (Finnochiaro, 1969 : 31 – 35) ได้จัดหัวข้อทางวัฒนธรรมที่ควรสอนในชั้นเรียนไว้ดังนี้

1. Introduction and identification
 - a. Greeting, leave – takings, introduction
 - b. Identification of self and others
 - c. Address and age
2. The immediate classroom
 - a. Names and location of parts of the room
 - b. Names of instructional materials
 - c. Identification of activities (reading, writing, etc.)
 - d. The program hours for various subjects area activities in and out of class
 - e. Common classroom expression
3. The school
 - a. Location of rooms and special places in the building
 - b. People in the building (names , functions, special - activities)
 - c. Rules and regulations (fire drills, time of arrival, use of stairs)
 - d. School activities (such as club programs, general organization, assembly programs, newspaper, magazine)

4. The family
 - a. Members
 - b. Relationship and ages
 - c. The home
 1. Rooms and their uses
 2. Furnishings
 3. Cleanliness (how, who)
 4. Safety
 - d. Occupations and various members
 - e. Meals (table settings, formulas)
 - f. Daily health routines
 - g. Clothing (including seasonal changes necessary)
 - h. Recreational activities
5. The immediate community of the school and home
 - a. Home
 - b. Non – residential building (offices , movies, library, etc.)
 - c. Communication facilities (telephone , mail, newspaper, radio, television)
 - d. Transportation facilities (directions, tickets)
 - e. Consumer service (stores, banks, etc.)
 - f. Local government agencies (post office, police station, firehouse)
 - g. Places of recreational interest (parks, libraries, community, centers, movies, theatres, outdoor cafes)
 - h. Educational opportunities (for parents as well)
 - i. Places of worship
 - j. Formulas used in telephoning
 - k. Current events
6. The wider community
 - a. Health services
 - b. Transportation and communication
 - c. Government city, state, national

- d. Nearby centers – rural and urban
- e. Current events
- f. Places of recreation
- 7. Our cultural heritage
 - a. Holidays
 - b. Heroes and history
 - c. Historical documents and speeches
 - d. Songs, rhymes, proverbs
 - e. Music, literature, and art forms
 - f. Scientific development
- 8. Personal guidance (This topic is treated in greater detail because of its importance to secondary school students)
 - a. Social
 - 1. Recreational facilities (addresses, special features, fees of qualifications for admission)
 - 2. Social relations living together, working together and playing together with others in the school and community
 - 3. Customs
 - 3.1 Greetings and leave – takings (with peers, elders, children)
 - 3.2 Foods – time for meals, types of restaurant special types
 - 3.3 Holidays – dates, gifts, visiting, greeting cards
 - 3.4 Dress – seasonal, formal, informal, special occasion
 - 3.5 Communication – letters, telegrams, telephone
 - 3.6 Transportation – reservation, importance of arrival time
 - 3.7 Business forms and legal practices
 - 3.8 Courtship and marriage
 - 3.9 Behavior patterns in various situations – social, educational, vocational
 - 3.10 Consumer education installment buying, credit borrowing
 - 3.11 Social amenities in different situations

b. Educational

1. Opportunities for advanced study (College and university orientation)
2. Requirement for admission to institution of higher learning (physical, education, etc.)

3. Scholarship
4. Training for specialized careers
5. Adult education
6. Library, museum, and other facilities

c. Vocational

1. Opportunities for employment after graduation (part time employment)
2. Requirement for various types of employment
3. Means of finding employment (agencies, newspapers, governmental agencies, letters, friends, etc.)

4. Filling out forms such as application for employment, social security, pension
5. Getting a job (dress and conduct at interview)
6. Holding a job (punctuality, performance, human, relationship)
7. Labor laws, taxes, pension, rights and responsibilities
8. Specialized vocabulary

d. Leisure time activities :

1. Community facilities
2. Hobbies kinds (indoor, outdoor)
3. Arts, crafts, dancing, sports – where to learn, cost, etc.
4. Private recreational facilities and club
5. Popular sports in the community or city (participant or spectator)
6. Club programs in school

e. Moral and spiritual value :

1. Principles of human dignity
2. Individual rights and responsibilities
3. Places of worship – address, denominations, special language services

(if these exist)

4. Miscellaneous :

4.1 Expressions of time

4.2 Days of the week

4.3 Months of the year

4.4 Weather and safety

4.5 Seasons

4.6 Weights, sizes, measurements, money

4.7 Formulas of courtesy, agreement, disagreement, regret, surprise, excitement, pleasure, etc.

บรูคส์ (Brooks, 1988 : 123 – 128) ได้เสนอหัวข้อทางวัฒนธรรมในการเรียนภาษาไว้ทั้งหมด 64 หัวข้อ ได้แก่

1. Greetings, friendly exchange, farewells
2. The morphology of personal exchange
3. Levels of speech
4. Patterns of politeness
5. Respect
6. Intonation patterns
7. Contractions and omissions
8. Expletives
9. Types of errors in speech and their importance
10. Verbal taboos
11. Written and spoken language
12. Numbers
13. Folklore
14. Childhood literature
15. Discipline
16. Festivals
17. Holidays
18. Observance of Sunday
19. Games

20. Music
21. Errands
22. Pets
23. Telephone
24. Comradeship
25. Personal possessions
26. Keeping warm and cool
27. Cleanliness
28. Cosmetics
29. Tobacco and smoking
30. Medicine and doctors
31. Competitions
32. Appointments
33. Invitations and dates
34. Traffic
35. Owning, repairing and driving cars
36. Science
37. Gadget
38. Sports
39. Radio and television programs
40. Books
41. Other reading matters
42. Hobbies
43. Learning in school
44. Homework and learning in the home
45. Penmanship
46. Letter writing and mailing
47. Family meals
48. Meals away from home
49. Soft drinks and alcohol

50. Snacks and between – meal – eating
51. Cafes, bars and restaurants
52. Yards, lawns and sidewalks
53. Parks and playground
54. Flowers and gardens
55. Movies and theatres
56. Races, circus, rodeo
57. Museums, exhibitions and zoos
58. Getting from place to place
59. Contrasts in town and country life
60. Vacation and resort areas
61. Camping and hiking
62. Saving accounts and theft
63. Odd job and earning power
64. Careers

แชสตีเยน (Chastian, 1976 : 382) ก็ได้กล่าวถึงหัวข้อต่างๆ ทางวัฒนธรรมในการเรียนการสอนภาษาไว้ด้วยเช่นกัน โดยกล่าวถึงหัวข้อต่างๆ 44 หัวข้อ ได้แก่

1. Typical student activities
2. Typical conversations
3. What does the typical student think about most ?
4. Money
5. Meals and drinks
6. Leisure activities
7. Careers
8. Happiness
9. Success
10. Parents
11. Youth view of parenthood
12. Masculine and feminine roles in the society
13. The family

14. Relatives
15. Youth
16. Courtship and marriage
17. Education
18. The social system
19. Friends
20. The generation gap
21. Drugs
22. Youth participation in politics
23. The economic system
24. Patriotism
25. Women's liberation
26. War and peace
27. Change and program
28. Ecology
29. Population
30. Religion
31. Crime
32. Law
33. Humor
34. Good manners
35. Advertising
36. The press
37. Individual liberty
38. Death
39. Discipline
40. Holidays
41. Clothing
42. Transportation
43. Courtesy phrases

44. Kinetics (The systematic study of nonlinguistic body motion as it relates to communication)

สุภัทรา อักษรานุเคราะห์ (2532 : 34) ได้วิเคราะห์หลักสูตรภาษาอังกฤษในระดับชั้นมัธยม ได้สรุปว่าหัวข้อทางวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ จัดเป็นหมวดหมู่ได้ดังนี้

1. การสนทนาในชีวิตประจำวัน เช่น การแนะนำตัว การตอบรับ การปฏิเสธ คำเชิญ การขอโทษ การโทรศัพท์ การสมัครงาน เป็นต้น
2. ค่านิยมของครอบครัวและสังคม เช่น การอยู่ร่วมกันของครอบครัว การมีนัด การแต่งงาน การศึกษา การทำงาน เป็นต้น
3. ประเพณี และการเฉลิมฉลองในโอกาสต่างๆ เช่น วันวาเลนไทน์ วันฮาโลวีน วันคริสต์มาส บุคคลและสถานที่สำคัญต่างๆ เป็นต้น
4. อาหารและเครื่องนุ่งห่ม เช่น อาหารมื้อต่างๆ มารยาทในการรับประทานอาหาร การใช้เครื่องนุ่งห่มสำหรับฤดูหนาว เป็นต้น
5. การใช้เวลาว่าง เช่น สันทนาการ และการกีฬา งานอดิเรก การเดินทาง เป็นต้น
6. การแสดงออกโดยไม่ใช้คำพูด เช่น น้ำเสียง ความรู้สึก และทัศนคติ เป็นต้น

ฟินอคเชียโร (Finocchiaro, 1973 : 60 – 63) ได้เสนอแนะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของชนชาติที่พูดภาษาอังกฤษไว้เป็น 2 ระดับ คือ

1. Stream I เป็นลักษณะของหัวข้อวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของผู้เรียนเอง ด้วย เพื่อให้ผู้เรียนจะสามารถซักถามเกี่ยวกับความเหมือนหรือความแตกต่างของวัฒนธรรมกับเจ้าของภาษาที่ตนกำลังเรียนอยู่ ตามหัวข้อต่อไปนี้

- 1.1 Introduction and Identification
- 1.2 The immediate classroom
- 1.3 The school
- 1.4 The family
- 1.5 The immediate community of the classroom and home
- 1.6 The wide community
- 1.7 Our cultural heritage
- 1.8 Personal guidance
- 1.9 Miscellaneous

2. Stream II เป็นลักษณะของหัวข้อวัฒนธรรมที่ผู้เรียนจะต้องเรียนให้ลึกซึ้งในเรื่องนั้น โดยเฉพาะ เช่น beauty, symbolism เป็นต้น

จากการศึกษาหัวข้อวัฒนธรรมของนักการศึกษาหลายท่าน ผู้วิจัยพบว่าหัวข้อทางวัฒนธรรมต่างๆ เหล่านี้มีความหลากหลายและแฝงอยู่ทั่วไปในเนื้อหาบทอ่านภาษาอังกฤษ จึงเห็นสมควรที่จะนำหัวข้อวัฒนธรรมเหล่านี้มารวมกันและจัดการผสมผสานหัวข้อเหล่านี้เข้าด้วยกันเป็นกลุ่มๆ เพื่อช่วยให้การนำไปวิเคราะห์เนื้อหาวัฒนธรรมในบทอ่านได้อย่างละเอียด ครอบคลุม ส่งผลให้การวิเคราะห์นั้นมีความถูกต้องชัดเจน และเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนนำไปถ่ายทอดให้กับผู้เรียนหรือผู้อ่านที่ไม่ใช่เจ้าของภาษาไม่สับสน และเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเนื้อหาบทอ่านที่มีวัฒนธรรมเจ้าของภาษาแฝงอยู่

ครูกับการสอนวัฒนธรรม

ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทมากที่จะนำนักเรียนไปสู่การเรียนรู้และเข้าใจในเนื้อหาวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา สิ่งที่สำคัญสำหรับตัวครูก็คือครูจะต้องมีความมั่นใจในการสอนโดยเชื่อว่าการที่จะทำให้เด็กมีความเข้าใจในวัฒนธรรมนั้นเป็นเรื่องที่ไม่เกินความสามารถของครู ครูจะต้องตระหนักว่านักเรียนสามารถที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมต่างๆ ได้จากการเรียนวิชาอื่นด้วยและนอกจากนี้วัฒนธรรมบางอย่างยังเป็นวัฒนธรรมสากลที่มีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน

ริเวอร์ (Rivers, 1981) เสนอแนะว่าในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศครูผู้สอนควรสำรวจตำราเรียนหรือแบบเรียนในแต่ละบทว่ามีเนื้อหาวัฒนธรรมในเรื่องใดบ้างแล้ว นำมารวบรวมสอนในคราวเดียวกัน เพื่อที่ผู้เรียนจะได้ไม่เกิดความสับสนและยังจะสามารถรวบรวมความคิดรวบยอดที่ถูกต้องได้ นอกจากนี้ครูจะต้องใช้เวลาในการสอนตัวภาษาให้เข้ากับความรู้ในด้านของวัฒนธรรมให้มากขึ้น เพราะจะเป็นการช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนภาษาได้บ้าง เพราะเกิดความอยากรู้อยากเห็นในเรื่องของวัฒนธรรม ในด้านของตัวครูนั้นครูควรหาโอกาสที่จะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะผู้ที่มีประสบการณ์จากต่างประเทศควรเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมให้เพื่อนครูได้มีความรู้เพิ่มขึ้น

วอลเลท (Valette, 1977) ได้กล่าวถึงการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศไว้ตอนหนึ่งว่าทักษะทางภาษาก็เหมือนกับทักษะทั้งหลายซึ่งต้องมีการฝึกฝนอาจจะไม่ได้ผลดีเยี่ยมและอาจล้มเหลวได้ในภายหลัง แต่ความรู้ที่เพิ่มพูนขึ้นและความรู้ที่ได้มาจากประสบการณ์ทางด้านของวัฒนธรรมจะยังคงอยู่กับนักเรียนผู้นั้นตลอดไป และหัวข้อวัฒนธรรมที่ครูจะใช้สอนก็จะมีมากมาย ซึ่งอาจจะไม่มีอยู่ในตำราเรียนก็ได้ แต่ควรจะทำให้มีความใกล้ชิดกับชีวิตของผู้เรียนจะได้มีการศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมของนักเรียนกับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา

ดีไบเซอร์ (Debyser, 1973 : 72 – 74) เสนอแนวทางในการสอนวัฒนธรรมไว้ว่า

1. สำหรับผู้ที่เริ่มเรียนควรควรหลีกเลี่ยงความสับสนทางภาษาอันจะนำไปสู่ความสับสนทางวัฒนธรรม
2. ครูผู้สอนพึงระมัดระวังเนื้อหาทางภาษาที่สอดคล้องวัฒนธรรมในแบบเรียนหรือในบทสนทนา
3. ครูควรเปรียบเทียบวัฒนธรรมของภาษาแม่ของนักเรียนกับวัฒนธรรมต่างประเทศที่นักเรียนกำลังเรียนไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเสียง ไวยากรณ์โดยเปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกันหรือสิ่งที่แตกต่างกัน
4. เพื่อหลีกเลี่ยงการที่ผู้เรียนจะเข้าใจผิด ครูจะต้องอธิบายโดยละเอียด
5. ครูผู้สอนจะต้องไม่ใช่ความรู้สึกรักของตนตัดสินว่าวัฒนธรรมใดเป็นอย่างไร
6. การสอนวัฒนธรรมจะต้องไม่รวบรัด ต้องมีเหตุมีผล
7. ในการสอนวัฒนธรรมควรสอนลักษณะ โดยทั่วไปก่อนที่จะสอนผู้เรียนถึงลักษณะเฉพาะ
8. ครูไม่ควรกล่าวถึงอดีตหรือประวัติอันยืดยาว ควรกล่าวถึงสภาพของวัฒนธรรมในลักษณะที่เป็นปัจจุบัน ยกเว้นในกรณีที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์

พอลสตัน (Paulston, 1978 : 377 – 378) ให้ความเห็นว่าการสอนวัฒนธรรมแก่ผู้เรียนที่เป็นชาวต่างชาติจะเป็นสิ่งหนึ่งที่จะสามารถลดความวิตกกังวลเกี่ยวกับวัฒนธรรมใหม่ลงได้

ฮิวเบเนอร์ (Huebener, 1965 : 183 – 184) เสนอว่าครูควรสอนวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการสอนเนื้อหาทางภาษาหรือสอนให้สัมพันธ์กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น สอนเรื่องการแต่งกาย การจัดชนิดของอาหารในเทศกาลหรือวันหยุด

แมคเลียด (McLeod, 1976 : 211 – 219) เสนอว่าการสอนวัฒนธรรมควรจะเป็นการสอนอย่างชัดเจน (Explicit) มิใช่การสอนแบบให้ผู้เรียนคิดตีความเอาเอง (Implicit) ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า

1. ผู้เรียนจะไม่มีเวลามากพอที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมแบบที่ต้องคิดตีความเอาเอง โดยเฉพาะผู้เรียนที่เรียนภาษาต่างประเทศ ในประเทศบ้านเกิดของตนเองซึ่งไม่มีโอกาสที่จะไปสัมผัสกับสิ่งเหล่านั้นด้วยตนเอง ประกอบกับการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาในการเรียนรู้นานมากกว่าที่ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้และเข้าใจ
2. แม้ว่าการสอนภาษาจะเป็นการสอนวัฒนธรรมแก่ผู้เรียนทางอ้อมที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ อยู่แล้วแต่การสอนแบบให้ผู้เรียนคิดตีความเอาเองจะทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสนไม่แน่ใจไม่เหมือนกับการที่ครูหยิบยกเอาวัฒนธรรมนั้นมาสอนกันตรงๆ

ดังนั้น ในการเรียนการสอนวัฒนธรรมให้ประสบความสำเร็จนั้น มุ่งองค์ประกอบหลาย ประการที่มีส่วนในการส่งผลในด้านการเรียนรู้วัฒนธรรม ผู้วิจัยเห็นว่าองค์ประกอบที่มีส่วนสำคัญ ในการส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้วัฒนธรรมของเจ้าของภาษาให้ได้ผลดีและส่งเสริมสัมฤทธิ์ผลใน ด้านการเรียนรู้ ในด้านทัศนคติของผู้เรียนกับภาษาต่างประเทศที่เรียนมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

ประการแรก ครูผู้สอน ครูผู้สอนควรสนใจในด้านการหาความรู้ทางด้านวัฒนธรรมใน ภาษาต่างประเทศที่ตนสอน โดยติดต่อกันว่า เช่น การติดตามอ่านข่าว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง หรือถ้าได้มีโอกาสได้ไปศึกษาอบรม ดูงานในประเทศที่เป็นเจ้าของภาษาก็จะได้รับ ความรู้ ความเข้าใจได้อย่างถูกต้องชัดเจน และช่วยให้อย่างมั่นใจในการสอนมากขึ้น

ประการที่สอง วิธีการสอนวัฒนธรรม ในการถ่ายทอดความรู้ทางด้านวัฒนธรรม ภาษาต่างประเทศนั้นมีหลายวิธี ครูไม่ควรใช้วิธีใดวิธีหนึ่งเท่านั้น เช่น ครูมักจะใช้วิธีเล่าเรื่องราว ทางด้านวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาเป็นภาษาแม่เท่านั้น ควรได้มีการให้คำศัพท์ สำนวนที่จำเป็นใน การเรียนรู้วัฒนธรรม และควรหาวิธีสอนวัฒนธรรมหลายๆ วิธี ให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่ต้องสอน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนสนใจในวัฒนธรรมหลายๆ วิธี ให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่ต้องสอน เพื่อ ส่งเสริมให้นักเรียนสนใจในวัฒนธรรมและเข้าใจในเรื่องที่ตนเรียนได้เป็นอย่างดี ช่วยให้เกิด ทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอีกด้วย

และประการที่สาม กิจกรรมและสื่อการสอน ครูควรจัดกิจกรรมและสื่อการสอน เกี่ยวกับวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับเนื้อหา แม้ว่าหนังสือแบบเรียนภาษาอังกฤษแต่ละชุดจะได้ พยายามสอดแทรกความรู้ เกี่ยวกับทางวัฒนธรรมไว้ใน คำศัพท์ สำนวน บทสนทนา บทความอ่าน ตลอดจนมีภาพประกอบ แต่ก็ยังมีความแตกต่างกันในพื้นฐานทางวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรม อังกฤษ ฉะนั้น ครูจึงควรได้จัดกิจกรรมเสริม และหาสื่อประกอบ เช่น สไลด์ แถบเสียง ภาพยนตร์ เพลง เพื่อเสริมและประกอบเนื้อหา และเสริมความรู้ให้แม้แต่จะเป็นการจัดนิทรรศการ ในเทศกาลที่ สำคัญๆ ให้เหมาะสมกับช่วงเวลาในเทศกาลนั้น อาจมีการจัดแสดงรีวิว การเดินรำพื้นเมือง การจัดบอร์ด การบรรยาย กิจกรรมเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ให้กับนักเรียนและควบคู่ไป กับการสอดแทรกความรู้ทางด้านวัฒนธรรมได้ด้วยเป็นอย่างดี และช่วยให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดี และเข้าใจในวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา เพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศให้ ประสบความสำเร็จได้อย่างดียิ่ง

ประโยชน์และความสำคัญของการเรียนการสอนวัฒนธรรมให้แก่ผู้เรียน

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงประโยชน์และความสำคัญของการเรียนการสอน วัฒนธรรมให้แก่ผู้เรียนไว้ ดังนี้

ดีไบเซอร์ (1973 : 53) ตั้งข้อสังเกตว่า ผู้เรียนจะได้รับประโยชน์จากการเรียนวัฒนธรรมของชนชาติเจ้าของภาษา 3 ประการ คือ ผู้เรียนได้ทราบลักษณะที่ถูกต้องของโครงสร้างภาษา ผู้เรียนจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทราบโครงสร้างภาษาของภาษาอังกฤษ เพื่อจะได้ช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจภาษาอังกฤษด้วยความหมายได้เร็วขึ้น นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้รับประโยชน์จากการเปิดวัฒนธรรมของชาติอื่นๆ ทำให้เข้าใจถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชนชาติเจ้าของภาษา และจากการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้วัฒนธรรม ทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์ในด้านการเพิ่มพูนบุคลิกลักษณะที่เหมาะสมต่อการเข้าสังคม โดยเฉพาะการเข้าสังคมของชนชาติที่เป็นเจ้าของภาษาอังกฤษ

ทักเคอร์ และแลมเบิร์ต (Tucker and Lambert, 1973 : 246) ให้ความเห็นว่าการที่จะสอนผู้เรียนภาษาต่างประเทศให้มีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ได้จริงนั้นจะสอนกันแต่เพียงหลักไวยากรณ์ไม่เป็นการเพียงพอ ควรจะมีการสอนในเรื่องของค่านิยมและขนบธรรมเนียมประเพณีของผู้ที่เป็นเจ้าของภาษาด้วย แต่เป็นที่น่าเสียดายที่สิ่งเหล่านี้ถูกมองข้ามไป

จaramิลโล (Jaramillo, 1973 : 51 – 59) กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องสอนวัฒนธรรมให้แก่ผู้เรียนที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ไว้ว่า ไม่ว่าจะเป็นการสอนภาษาที่สองในประเทศของตนเองหรือเป็นการสอนในต่างประเทศ การเข้าใจความแตกต่างของวัฒนธรรมมีความสำคัญเท่าเทียมกับการมีหลักสูตรและวัสดุการสอนที่ดี และการที่จะสอนให้ผู้เรียนเข้าใจวัฒนธรรมอย่างจริงจังก็มีความสำคัญเท่าเทียมกับการช่วยให้ผู้เรียนมีการตอบสนองที่ดีในเรื่องของวัฒนธรรม เพื่อเป็นการป้องกันการกระทบกระทั่งในเรื่องของวัฒนธรรมระหว่างบุคคล นอกจากนี้การเรียนรู้วัฒนธรรมยังเป็นการช่วยให้ผู้เรียนสามารถที่จะเข้าใจเรื่องที่อ่านได้เป็นอย่างดี

แมคเลียด (McLeod, 1976 : 211 – 219) สรุปว่าการเรียนวัฒนธรรมก็เหมือนกับการเรียนภาษา ดังนั้นเมื่อเรียนภาษาหนึ่งได้ก็ย่อมเรียนวัฒนธรรมหนึ่งได้เช่นกันซึ่งการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมก็เป็นส่วนหนึ่งของการเรียน เพื่อให้เกิดสมรรถวิสัยในการสื่อสาร (Communicative Competence) เพราะเป็นการเรียนรู้ภาษาในลักษณะที่เป็นที่ยอมรับ

การเรียนรู้ภาษาและการเรียนรู้ภาษาที่สอง

การเรียนรู้ตามความหมายในวิชาจิตวิทยา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนที่มีผลค่อนข้างถาวร การเรียนรู้ภาษาคือการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมทางภาษา ศรีวิไลพลมณี (2545 : 109) กล่าวว่า การเรียนรู้ภาษาของมนุษย์นับเป็นสิ่งสำคัญและน่าศึกษามากเนื่องจากความสามารถที่จะเรียนรู้ภาษานี้เสมือนหนึ่งว่ามันมีคุณลักษณะพิเศษของความเป็นมนุษย์ ได้มี

การทดลองสอนสัตว์นั้นอย่างกับว่ามันเป็นมนุษย์ก็ตาม เราก็ไม่อาจเปลี่ยนแปลงความสามารถของสมองสัตว์ในการรับรู้ภาษาได้อย่างสมองของมนุษย์

ชนิกา คำพูน (2545 : 23) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ภาษาจึงเป็นความสามารถเฉพาะของมนุษย์ที่อาศัยการฝึกฝนให้เกิดความเคยชินในการใช้ภาษา และที่สำคัญในการเรียนรู้ภาษาที่ดีนั้นคือ จะต้องคลุกคลีและใกล้ชิดกับภาษาและสังคมของภาษาที่เราต้องการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ภาษาที่ดี สอดคล้องกับ ไฮม์ส์ (Hymes, 1970) ที่ว่าการเรียนรู้ภาษาของมนุษย์เป็นลักษณะที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด ซึ่งทำให้มนุษย์ต่างไปจากสัตว์อื่น คือ ความสามารถของสมองในด้านการเรียนรู้หรือพัฒนาภาษา และมนุษย์ไม่ได้มีเฉพาะความรู้ในเกณฑ์ไวยากรณ์ของภาษาเท่านั้นแต่ยังมีความรู้ในการใช้ภาษาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ อีกด้วย

ดังนั้น การเรียนรู้ภาษานั้นเป็นความสามารถเฉพาะตัวของมนุษย์ และการจะเรียนรู้ภาษาได้ดีนั้นจะต้องใกล้ชิดกับภาษาและสังคมของภาษาที่เราต้องการเรียนรู้

ทฤษฎีการเรียนรู้ภาษา

จากการกล่าวถึงการเรียนรู้ภาษา ทำให้มีนักจิตวิทยาและนักภาษาศาสตร์ได้อธิบายปรากฏการณ์การเรียนรู้ภาษาของเด็กไว้หลายแนวคิด ดังนี้

1. ทฤษฎีทางพฤติกรรม (Behavioristic Theories) เจ้าของทฤษฎีนี้คือ บี เอฟ สกินเนอร์ (B.F.Skinner, 1989) เกี่ยวกับการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning) โดยกล่าวว่า การเรียนรู้ภาษานั้นมีลักษณะเดียวกันกับการเรียนรู้พฤติกรรม กล่าวคือ เด็กจะมีการตอบสนองกับสิ่งรอบตัวก็จะมีผลมาจากสิ่งเร้า และถ้าการตอบสนองนั้นได้รับการเสริมแรง (Reinforced) พฤติกรรมนั้นจะเกิดบ่อยครั้งขึ้นและกลายเป็นนิสัย อย่างเช่น เมื่อเด็กมีการใช้ภาษาซึ่งเกิดจากสิ่งเร้ารอบข้าง และได้รับแรงเสริม เช่น รางวัล ก็จะทำให้เด็กพยายามใช้ภาษานั้นบ่อยขึ้นเพื่อจะได้รับรางวัลอีก ทำให้เกิดการเรียนรู้ภาษาและใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง

2. ทฤษฎีก่อกำเนิด (Generative Theories) ถูกแบ่งเป็น 2 พวก คือ พวกที่เน้นปัจจัยที่มาจากกำเนิด (Native Approach) และพวกที่เน้นพัฒนาการทางปัญญา (Cognitive Approach) พวกที่เน้นปัจจัยที่มาจากกำเนิด เชื่อว่าเราเกิดมาพร้อมกับกลไกหนึ่งที่ทำให้เราเรียนรู้ภาษาและสามารถจัดระบบของภาษาได้ นอม ชอมสกี (Noam Chomsky, 1959) เรียกกลไกการเรียนรู้ภาษา (Language Acquisition Device) เป็นกลไกที่สามารถแยกเสียงต่างๆ ในสภาพแวดล้อมได้ สามารถจัดลักษณะของภาษาออกเป็นกลุ่มๆ เพื่อให้สามารถปรับปรุงได้ในอนาคต ทำให้เราสามารถรู้ได้ว่าระบบของภาษาใดใช้ได้และระบบใดใช้ไม่ได้ และเป็นกลไกที่จะประเมินพัฒนาการของระบบภาษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแนวคิดนี้เองทำให้เราได้รู้ว่าการเรียนรู้ภาษาของเด็กมีลักษณะที่เป็นระบบชัดเจน โดยเด็กจะเริ่มเรียนรู้ภาษาด้วยการสร้างสมมติฐานจากประสบการณ์ และทดลองสมมติฐาน ซึ่งข้อพิสูจน์ของ

นักภาษาศาสตร์กลุ่มนี้ พบว่า พัฒนาการทางภาษาของเด็กแต่ละชาติ มักมีรูปแบบในลักษณะเดียวกัน

การเรียนรู้ภาษาที่สอง

การเรียนรู้ภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศ เป็นการเรียนรู้ที่มีลักษณะแบบแผนแตกต่างไปจากการเรียนรู้ภาษาของผู้เรียน ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจกับภาษาใหม่ ซึ่งจะต้องเกี่ยวข้องกับความคิดเห็น ความเชื่อ ทักษะ ค่านิยม วิถีชีวิตต่างๆ ของเจ้าของภาษาตลอดจนกฎเกณฑ์ที่ควรรู้ที่นำเสนอออกมาในภาษานั้นๆ เช่น กฎทางสังคม กฎการพูด บริบทที่จะพูด และภาษาที่จะใช้ได้อย่างเหมาะสมในบริบททางสังคม จะเห็นได้ว่าไม่ว่าจะเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียน ผู้เรียนจะต้องพบเห็นและเรียนรู้วัฒนธรรมของเจ้าของภาษาไปด้วย ดังนั้นในการที่จะทำความเข้าใจภาษาที่เรียนได้ดีขึ้นนั้น ความรู้ทางวัฒนธรรมจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญที่ช่วยพัฒนาความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาที่เรียนได้เป็นอย่างมาก แต่การเรียนรู้ภาษาที่สองไม่ได้เกิดขึ้นง่ายดายเป็นกับทุกคนเหมือนกับการเรียนภาษาแรกเสมอไป แม้จะมีเวลาเรียนมากกว่าก็ตาม บางคนก็อาจประสบความสำเร็จในการเรียนภาษาที่สองมากกว่าคนอื่นๆ ที่อยู่สิ่งแวดล้อมเหมือนกัน ทั้งนี้เพราะมีปัจจัยหลายๆ อย่าง ที่มีผลต่อการเรียนภาษาที่สอง เช่น

1. อายุ ผู้มีอายุน้อยเรียนภาษาได้ดีกว่าผู้มีอายุมาก
2. สถานการณ์ในการเรียน เด็กจะเรียนเมื่อโตขึ้นและพยายามเรียนในห้องเรียน
3. แรงจูงใจในการศึกษาภาษา เพราะต้องการเป็นส่วนหนึ่งในสังคม เช่น กลุ่มเพื่อน
4. ความมั่นใจในตนเองสูงเพราะมีความกล้าที่จะใช้ภาษาโดยไม่กลัวผิดจึงเรียนภาษาได้ดี
5. ทักษะที่ดีต่อภาษาเห็นประโยชน์และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ทรอยกี (Troike, 1988 : 51) ได้สนับสนุนความคิดข้างต้นว่า การเรียนรู้ภาษานั้นเป็นบูรณาการอย่างหนึ่งในกระบวนการของการเข้าสู่วัฒนธรรมโดยพิจารณาใน 3 ประเด็น คือ

1. ภาษาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม และดังนั้นจึงเป็นส่วนหนึ่งขององค์ความรู้ ทักษะ และทักษะต่างๆ ซึ่งสามารถจะถ่ายทอดจากชนรุ่นหนึ่งไปยังรุ่นต่อไป
2. ภาษาเป็นพื้นฐานขั้นต้นที่ใช้ถ่ายทอดแนวคิดทางวัฒนธรรม
3. ภาษาเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เราใช้ในการสำรวจ ใช้ในการจัดกระทำสภาพแวดล้อมทางสังคม และใช้ในการเสริมสร้างสถานภาพ และความสัมพันธ์ของบทบาทต่างๆ ในสังคม

บราวน์ (Brown, 1980 : 129) ได้กล่าวเพิ่มเติมในเรื่องเดียวกันนี้ว่า การเรียนรู้ภาษาที่สองนั้นก็คือ การเรียนรู้วัฒนธรรมของภาษาที่สองด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงวัฒนธรรมในภาษาที่สอง และเข้าใจถึงธรรมชาติของการเข้าร่วมวัฒนธรรม (Nature of acculturation) การเผชิญหน้า

กับความแตกต่างทางวัฒนธรรมแปลกใหม่จนปรับตัวไม่ได้ (Culture Shock) และความแตกต่างระหว่างบทบาททางสังคม (Social Distance)

ดูเลย์ เบรต และ กราเชน (Duley Brate and Krachan, 1982 อ้างถึงใน อรุณี วิริยะจิตรา, 2532 : 8) กล่าวว่า การเรียนรู้ภาษาที่สองนั้นไม่ได้เกิดขึ้นง่ายด้ายกับทุกคนเหมือนกับการเรียนภาษาแรก ทั้งนี้เพราะปัจจัยหลายๆ อย่าง ที่มีผลต่อการเรียนภาษาที่สอง เช่น อายุ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในทางวิชาการว่า คนที่มีอายุน้อยสามารถเรียนภาษาได้ดีกว่าคนมีอายุมาก นอกจากนี้บุคลิกของแต่ละคนก็มีส่วนในการเรียนภาษาที่สอง คนที่มีความมั่นใจในตัวเองสูงจะเรียนภาษาได้ดี เพราะมีความกล้าที่จะใช้ภาษาโดยไม่กลัวผิด

จึงกล่าวได้ว่าภาษากับวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กันอย่างแท้จริงในหลายๆ ลักษณะ อันมีผลต่อการดำรงชีวิตในสภาพสังคมต่างๆ ของมนุษย์ และชี้ให้เห็นสถานภาพของบุคคล ตลอดจนความเป็นไปของสังคมในแต่ละยุค นอกจากนี้แล้วความรู้และความเข้าใจทางวัฒนธรรมยังมีบทบาทที่สำคัญในการเรียนรู้ภาษาไม่ว่าจะเป็นภาษาที่สอง หรือภาษาต่างประเทศอีกด้วย กล่าวคือ เมื่อมีการนำความรู้ทางภาษามาใช้ ก็หมายถึงการประสานความรู้ในตัวภาษาและความเข้าใจในวัฒนธรรมเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน ดังนั้นความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมของภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ภาษาได้ดีขึ้น สามารถใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น ตลอดจนสามารถเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นได้

ทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาที่สอง

ทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาที่สอง (Language acquisition theory) นักวิชาการชาวไทยโดย ศรีวิไล ดอกจันทร์ (2536 : 12) ได้อธิบายความหมายของทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาที่สอง ว่าหมายถึง กฎเกณฑ์การเรียนรู้ภาษาของมนุษย์ สำหรับทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาที่สอง มีอยู่หนึ่งทฤษฎีที่ส่งผลต่อการวิจัยและการเรียนการสอนภาษาที่สองเป็นอย่างมาก ซึ่งได้เริ่มมาตั้งแต่ปี ค.ศ.1980 เป็นต้นมา คือ ทฤษฎีการรับรู้ภาษาที่สอง (Theory of Second Language Acquisition) ของสตีเวน ดี คราเชน (Stephen D. Krashen) เป็นนักภาษาศาสตร์ที่เชี่ยวชาญเกี่ยวกับทฤษฎีของการเรียนรู้ทางภาษาและพัฒนาการ นำเสนอการรับรู้ภาษาที่เป็นไปในลักษณะเดียวกันกับการเรียนรู้ภาษาแม่ของเด็ก งานวิจัยของคราเชน ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนของผู้ที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ ยังมีการนำทฤษฎีนี้ให้มีความสำคัญกับการสื่อสารทางภาษามาใช้ในการเรียนการสอนเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของนักจิตวิทยาภาษาศาสตร์ที่เชื่อว่า การสื่อสารทางภาษามีบทบาทสำคัญ ทั้งในด้านการเรียนรู้ภาษา (Language Learning) และการรับรู้ภาษา (Language Acquisition)

ภาษากับสังคม

กรมวิชาการ (2540 : 76) กล่าวว่า ภาษากับสังคมอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นพี่น้องฝาแฝดกัน เมื่อคนรวมกลุ่มกันขึ้นอยู่เป็นสังคม ทำอะไรๆ ร่วมกันก็ต้องคิดวิธีสื่อสารกัน สิ่งที่ใช้สื่อสารกัน คือ ภาษา เราคงเรียกสังคมมนุษย์ได้ว่าเป็นสังคมภาษา สังคมที่เจริญขึ้นมีความซับซ้อนยิ่งขึ้นมีกลุ่มย่อยๆ ในสังคมมากขึ้น ภาษาที่ใช้ก็ย่อมต่างไปตามกลุ่มย่อยๆ นั้นที่จริงแล้ว ภาษาของคนแต่ละคนก็ต่างกันอยู่แล้ว ภาษาของกลุ่มหนึ่งๆ ที่มีลักษณะต่างกันไปจึงต่างกันไปด้วย จึงอาจเรียกได้ว่ามนุษย์ใช้ภาษาที่มีลักษณะเป็นภาษาสังคม เมื่อใดมนุษย์ใช้ภาษาเมื่อนั้นมนุษย์ก็ต้องคำนึงถึงบริบททางสังคมด้วยเสมอไป ถ้าหากคนในสังคมที่ติดต่อกันเป็นสังคมคนละชาติคนละภาษา ก็จะต้องศึกษาตัวภาษารวมทั้งสังคมวัฒนธรรมของภาษาอื่นที่ต้องการจะติดต่อเพิ่มขึ้นไปอีก ซึ่งสอดคล้องกับ ทรานันท์ ตรงดีและคณะ (2548 : 109) ที่ว่าภาษาย่อมสัมพันธ์กับสังคมอย่างแนบแน่นภาษาของคนกลุ่มหนึ่งก็มีลักษณะบางประการที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์และเมื่อจะสื่อสารกับอีกกลุ่มหนึ่งก็อาจเกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางภาษาได้

ศรีวิไล พลมณี (2545 : 72) ได้กล่าวว่า ภาษามีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนแต่ละสังคมด้วย จึงทำให้คนในแต่ละสังคม ในแต่ละภาษา มีความคิดและการรับรู้แตกต่างกัน ภาษากับสังคมจึงเป็นเรื่องสำคัญที่นักเรียนรู้ เพราะจะทำให้เข้าใจทั้งภาษาและสังคมชัดเจนขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็จะเข้าใจถึงการดำเนินความคิดของคน เป็นเหตุให้เข้าใจวัฒนธรรม และอารยธรรมกระแสต่างๆ ในโลกนี้ด้วย

ปราณี กุลละวณิชย์และคณะ (2540 : 20 – 4) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดการแปรภาษา เช่น ปัจจัยความแตกต่างของผู้พูดในสังคม และบริบทของการใช้ภาษา ดังนี้

1. การแปรของภาษากับความแตกต่างของผู้พูดในสังคม ผู้พูดภาษาแต่ละคนเป็นสมาชิกคนหนึ่งๆ ของสังคม แต่ละคนจะมีสถานภาพแตกต่างจากสมาชิกอื่นของสังคมด้วยปัจจัยต่างๆ ทางสังคมวิทยา เช่น เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ถิ่นที่อยู่อาศัย เป็นต้น การที่ผู้พูดภาษาคนหนึ่งๆ มีสถานภาพหรือลักษณะทางสังคมแตกต่างจากผู้พูดคนอื่นๆ นี่เอง เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการแปรของภาษา กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือด้วยเหตุที่คนในสังคมมีความแตกต่างกัน ภาษาที่เขาพูดจึงแตกต่างกันไปด้วย ปัจจัยสำคัญซึ่งเป็นตัวกำหนดให้ผู้พูดภาษาที่มีความแตกต่างกันทางสังคมหรือสถานภาพทางสังคมต่างกัน และอาจทำให้เกิดการแปรของภาษา ได้แก่

- 1.1 เพศ เป็นสิ่งที่ทำให้คนมีสถานภาพทางสังคมต่างกัน และการใช้ภาษาอาจแปรไปตามเพศของผู้พูด หมายความว่าในการสื่อความหมายอย่างเดียวกัน ผู้ชายอาจใช้ภาษาแบบหนึ่ง แต่ผู้หญิงอีกแบบหนึ่ง ความแตกต่างระหว่างภาษาของผู้หญิงกับภาษาของผู้ชายนั้น จะมีน้อยหรือ

มากเบาบางหรือสลับซับซ้อนเพียงใดขึ้นอยู่กับแต่ละภาษา ซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรมของคนทีพูดภาษานั้นด้วย

1.2 อายุ การใช้ภาษาอาจแปรตามอายุของผู้พูด บางครั้งคนรุ่นปู่ย่าตายายของเราพูดต่างกับเราแม้แต่รุ่นพ่อแม่ของเราในบางครั้งก็ดูเหมือนจะใช้คำบางคำ หรือสำนวนบางสำนวนต่างกับเราถึงแม้อาจไม่แตกต่างกันมากเท่ากับที่ภาษารุ่นปู่ย่าตายาย ต่างกับภาษาของเราก็ตาม การที่คนเราอายุต่างกันนี้เองเป็นเหตุทำให้เรามี “ภาษาเด็ก” “ภาษาวัยรุ่น” “ภาษาของคนรุ่นใหม่” “ภาษาของคนรุ่นเก่า” ฯลฯ ภาษาที่แปรตามอายุของผู้พูดนี้ ถ้าเราศึกษาตั้งแต่ภาษาของคนรุ่นเก่าไปจนถึงภาษาของคนรุ่นเด็ก เราอาจเห็นภาพภาษาที่แปรจากอดีตไปจนถึงอนาคตได้ ทั้งนี้โดยถือว่า คนรุ่นเก่าเป็นตัวแทนของช่วงเวลาในอดีต คนรุ่นกลางเป็นตัวแทนของช่วงเวลาในปัจจุบัน และคนรุ่นเด็กเป็นตัวแทนของช่วงเวลาในอนาคต เปรียบเสมือนเราศึกษาการใช้ภาษาจริงๆ ในอดีต ปัจจุบันและแนวโน้มของภาษาในอนาคตนั่นเอง

1.3 ชั้นทางสังคม คำว่า ชั้นทางสังคม ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Social Class ซึ่งโดยทั่วไป หมายถึง กลุ่มคนในสังคมที่ถูกจัดให้อยู่ในระดับหนึ่ง มีความแตกต่างจากกลุ่มคนระดับอื่น เพราะลักษณะทางเศรษฐกิจ การเมือง หรือวัฒนธรรม ในโลกตะวันตกการแบ่งชั้นทางสังคมมักถือเอาฐานะทางเศรษฐกิจ หรือรายได้เป็นเกณฑ์ พูดง่ายๆ คือ ใครรายได้สูงสุดก็จะถูกจัดให้อยู่ชั้นสูง ใครรายได้ชั้นกลางก็อยู่ชั้นกลาง และใครรายได้น้อยที่สุดก็จะถูกจัดไว้ในชั้นต่ำ ดังนั้น ถ้าแบ่งชั้นทางสังคมโดยหยบๆ ก็จะมีชั้นสูง (Higher Class) ชั้นกลาง (Middle Class) และชั้นต่ำ (Lower Class) ในโลกตะวันตก ในประเทศทางเอเชีย การแบ่งชั้นทางสังคมไม่ถือรายได้เป็นเกณฑ์ เหมือนประเทศในโลกตะวันตก ในประเทศอินเดียถือเอาวรรณะซึ่งติดตัวมาตั้งแต่เกิดเป็นเกณฑ์การแบ่งชั้นของคนในสังคม ชั้นทางสังคมจึงกลายเป็นระบบชั้นตามระบบวรรณะไม่ใช่ชั้นทางเศรษฐกิจ ในประเทศไทยการแบ่งชั้นไม่มีเกณฑ์เด่นชัดเช่นในโลกตะวันตก และก็ไม่มีการแบ่งตามวรรณะอย่างอินเดีย ชั้นทางสังคมของไทยดูเหมือนจะใช้การศึกษา อาชีพ และฐานันดรศักดิ์เป็นหลัก ชั้นทางสังคมเหล่านี้มีผลกระทบกับการใช้ภาษา ทำให้เกิดการแปรของภาษาตามชั้นทางสังคม ในภาษาอังกฤษ การแปรของภาษาตามชั้นทางสังคมเป็นเรื่องที่สังเกตเห็นได้ง่าย

1.4 ถิ่นที่อยู่อาศัย ปัจจุบันเกี่ยวกับตัวผู้พูดประเภทสุดท้ายที่จะกล่าวถึงในเชิงสัมพันธ์กับการแปรของภาษา คือ ถิ่นที่อยู่อาศัยหรือแหล่งพื้นเพเดิมของผู้พูด พูดง่ายๆ ว่าภาษาของผู้พูดสามารถบอกได้ว่าเขามาจากถิ่นไหนนั่นเอง ในสังคมไทยถ้าได้อินผู้ใดเรียก ช้าง ว่า ช่าง เราทราบได้ทันทีว่า เขามาจากภาคอีสาน ถ้าผู้ใดเรียก พี่ ว่า ปี่ เราก็ทราบได้ว่าเขามาจากภาคเหนือ และถ้าผู้ใดเรียก มะเขือ ว่า เขือ เราก็บอกได้ว่าเขาเป็นคนภาคใต้

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาในสังคม

รณานันท์ ตรงดีและคณะ (2548 : 41 – 54) กล่าวว่าในการสื่อสารครั้งหนึ่งๆ สิ่งที่ต้องคำนึงถึงหรือสิ่งที่ประกอบกันเข้าเป็นองค์ประกอบของการใช้ภาษาในสังคม นั้นจึงประกอบไปด้วยสิ่งเหล่านี้ คือ

1. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร หมายถึง บทบาททางสังคมระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร เมื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารจะมีส่วนกำหนดให้ภาษาที่ใช้มีลักษณะแตกต่างกันไปทุกครั้งที่มีการสื่อสารเกิดขึ้น ผู้ส่งสารจำเป็นต้องคำนึงถึงเสมอว่าเราเป็นใคร ผู้ที่เราจะสื่อสารด้วยเป็นใคร ซึ่งการคำนึงถึงสารดังกล่าวมีผลทำให้เราเลือกใช้รูปภาษาที่ต่างกันในการสื่อสาร แม้จะต้องการสื่อเรื่องเดียวกันก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารที่เป็นตัวกำหนดให้ผู้ส่งสาร ใช้ภาษาแตกต่างกันไป ซึ่งถูกกำหนดโดยปัจจัยหลายอย่าง เป็นต้นว่าชนชั้นทางสังคม อายุหรือความเกี่ยวข้องกันในบทบาททางสังคม เช่น นายกับลูกจ้าง อาจารย์กับลูกศิษย์ เป็นต้น ปัจจัยทางสังคมที่เป็นตัวกำหนดบทบาททางสังคมดังกล่าวได้แก่ ฐานะทางสังคมหรืออำนาจและสถานภาพ ที่ถูกกำหนดด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้ฐานะที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด ศาสนา ความเป็นข้าราชการ ฐานะทางการเงิน การศึกษา ยศตำแหน่ง
2. กาลเทศะ หมายถึง เวลาและสถานที่ในการใช้ภาษาการใช้ภาษาในแต่ละครั้งสิ่งจำเป็นที่ต้องคำนึงถึงนอกจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังแล้ว นั่นคือ ผู้พูดต้องถามตัวเองว่าใช้ภาษาที่ไหนและเมื่อไหร่ แล้วเลือกใช้รูปภาษาให้เหมาะสมกับเวลาและสถานที่
3. เรื่องที่พูด หมายถึง เรื่องที่เราต้องสื่อสาร เช่น พูดเรื่องคอมพิวเตอร์ พูดเรื่องส่วนตัว เรื่องที่พูดมีผลต่อการใช้ภาษา คือ เมื่อสนทนาเรื่องที่เป็นการทำงานจริงจังอย่างเช่น สถานการณ์ การประท้วงหยุดงานของการรถไฟ ผู้พูดย่อมใช้ภาษาที่แตกต่างจากการสนทนาเรื่องของวงการบันเทิง ซึ่งเป็นเรื่องที่เบา
4. สถานการณ์ในการใช้ภาษา หมายถึง บริบทของการใช้ภาษาที่ถูกกำหนดโดยปัจจัย 3 อย่าง ซึ่งได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร กาลเทศะ และเรื่องที่พูดซึ่งในการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันโดยปกติเป็นความจริงที่เราต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของการใช้ภาษาทั้ง 3 อย่างที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เกิดเป็นสถานการณ์การใช้ภาษาขึ้นในการใช้ภาษาทุกครั้งเราควรคำนึงว่าเราพูดกับใคร (ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร) พูดที่ไหนและเมื่อไหร่ (กาลเทศะ) และพูดเรื่องอะไร (เรื่องที่พูด) มีผลทำให้เราต้องเลือกใช้รูปภาษาให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ
5. วัตถุประสงค์ในการใช้สาร หมายถึง สิ่งที่ผู้ใช้ภาษาต้องการและมุ่งหวังในการใช้ภาษาครั้งนั้นๆ

6. วิธีการในการสื่อสาร หมายถึง การที่เราใช้วิธีการในการสื่อสารต่างกันก็จะทำให้ลักษณะการใช้ภาษาต่างกันไปด้วย

7. น้ำเสียง หรือ กระแสเสียงที่แฝงอยู่ในคำพูด หมายถึง อารมณ์ความรู้สึกของผู้พูด ซึ่งเราจำเป็นต้องเลือกใช้น้ำเสียงให้เหมาะสมกับเรื่องและจุดมุ่งหมายที่จะสื่อ และรู้จักพิจารณา น้ำเสียงของผู้ที่เราสื่อสารด้วย

8. ลำดับของการใช้สื่อ หมายถึง ลำดับในการสื่อสารแต่ละครั้งผู้ส่งสารเลือกที่จะสื่อด้วยวจนภาษา หรืออวจนภาษาก่อน

9. บรรทัดฐานในการตีความและสื่อความหมาย หมายถึง ในการตีความนั้นต้องอาศัยบรรทัดฐานในการตีความสถานการณ์ต่างๆ ในกรอบของแต่ละวัฒนธรรม

สรุปได้ว่า สิ่งที่ต้องคำนึงในการใช้ภาษาในสังคมนั้น ได้ให้ความสำคัญกับการสื่อสาร เพราะในการสื่อสารครั้งหนึ่งๆ สิ่งที่ต้องคำนึงไม่ใช่เพียงแค่การสื่อสารที่เราต้องการจะให้ผู้อื่นรับรู้ หากแต่เราจะต้องสนใจบริบทของการใช้ภาษาให้เหมาะสมกับสังคมที่เราติดต่อสื่อสารด้วย เพื่อเราจะสามารถใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ การสื่อสารจึงจะประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

ชนานันท์ ตรงดีและคณะ (2548 : 70) ได้กล่าวถึงภาษาในการสื่อสารว่า Sign แปลว่า สัญลักษณ์ หมายถึง เครื่องมือใดก็ตามที่นำมาใช้เพื่อหมายถึงอีกสิ่งหนึ่ง สัญลักษณ์ จึงหมายถึง สิ่งที่ต้องการสื่อและรวมถึงเครื่องมือที่นำมาใช้สื่อความนั้น ซึ่งเครื่องมือหรือตัวภาษาสามารถแบ่งออกได้ 2 ลักษณะ คือ ภาษาที่ใช้ถ้อยคำ (Verbal Language) เรียกเป็นคำศัพท์เฉพาะว่า “วจนภาษา” และภาษาที่ไม่ใช้ถ้อยคำ (Non Verbal Language) เรียกเป็นคำศัพท์เฉพาะว่า “อวจนภาษา”

1. วจนภาษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2543 : 34) ให้ความหมายของวจนภาษา หรือภาษาถ้อยคำ ว่าเสียงที่มนุษย์ตกลงกันเพื่อให้ทำหน้าที่แทนมโนภาพของสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์ด้วยกันสามารถรับรู้ได้ทางประสาทสัมผัสต่างๆ ได้แก่ ทางตา หู จมูก ลิ้นและกาย มนุษย์บางพวกมีความเจริญมากแล้วยังได้คิดเครื่องหมายแทนเสียงพูด และเขียนลงไว้เป็นลายลักษณ์อักษรได้อีกด้วย ลายลักษณ์อักษรนั้นก็ถือว่าเป็นถ้อยคำด้วยเหมือนกัน

อวยพร พานิชและคณะ (2548 : 5) กล่าวว่า วจนภาษา คือ ภาษาถ้อยคำ (Verbal Language) ได้แก่ คำพูดหรือตัวอักษรที่กำหนดตกลงใช้ร่วมกันในสังคม ซึ่งความหมายรวมทั้งเสียงและลายลักษณ์อักษร ภาษาถ้อยคำจึงเป็นภาษาที่มนุษย์สร้างขึ้นอย่างมีระบบมีหลักเกณฑ์ทางภาษา หรือไวยากรณ์ ซึ่งคนในสังคมนั้นต้องเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้นอย่างมีระบบมีหลักเกณฑ์ทางภาษา หรือไวยากรณ์ ซึ่งคนในสังคมนั้นต้องเรียนรู้ที่จะเข้าใจและใช้ภาษาในการฟัง พูด อ่าน เขียน และคิด

2. อวัจนภาษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2538 : 36) ให้ความหมายของ อวัจนภาษาว่า กิริยาอาการต่างๆ ที่ปรากฏออกมาทางร่างกายของมนุษย์เป็นส่วนใหญ่ และสามารถสื่อความหมายได้ จึงมีผู้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กายภาษา (Body Language) สารที่ปรากฏออกมาทาง อวัจนภาษาหรือกายภาษาของผู้ใดส่วนใหญ่จะบ่งบอกถึงความรู้สึกและบุคลิกลักษณะของผู้คน และแบ่งอวัจนภาษาออกเป็น 7 ประเภท

2.1 เทศภาษา (Phonemics) หมายถึง ภาษาที่ปรากฏขึ้นจากลักษณะของสถานที่ที่บุคคลทำการสื่อสารกันอยู่ รวมทั้งจากช่วงระยะที่บุคคลทำการสื่อสารอยู่ห่างจากกัน

2.2 กาลภาษา (Chronemics) หมายถึง เป็นการสื่อสารเชิงอวัจนะ เพื่อแสดงเจตนาของผู้ส่งสารที่ก่อให้เกิดความหมายเป็นพิเศษอย่างใดอย่างหนึ่งแก่ผู้รับ

2.3 เนตรภาษา (Oculistics) หมายถึง อวัจนภาษาที่เกิดจากการใช้ดวงตาหรือสายตาเพื่อสื่อสารอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ความประสงค์และทัศนคติบางประการในตัวผู้ส่งสาร

2.4 สัมผัสภาษา (Haptics) หมายถึง อวัจนภาษาที่เกิดจากการใช้อาการสัมผัสเพื่อสื่อสารความรู้สึกและอารมณ์ตลอดจนความปรารถนาที่ฝังลึกอยู่ในใจของผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร

2.5 อาการภาษา (Kinesics) หมายถึง อวัจนภาษาที่อยู่ในรูปของการเคลื่อนไหวร่างกายเพื่อสื่อสาร

2.6 วัตถุภาษา (Objectics) หมายถึง อวัจนภาษาที่เกิดจากการใช้และการเลือกวัตถุมาใช้ในการแสดงความหมายบางประการให้ปรากฏ

2.7 ปริภาษา (Vocalics หรือ Paralanguage) หมายถึง อวัจนภาษาที่เกิดจากการใช้น้ำเสียงประกอบถ้อยคำที่พูด

ดังนั้น ในขณะที่บุคคลกระทำการสื่อสารเฉพาะหน้ากัน ย่อมจะต้องใช้ทั้งอวัจนภาษากับอวัจนภาษาเพื่อให้การสื่อสารนั้นเข้าใจง่ายขึ้น

ประเภทของอวัจนภาษาที่สัมพันธ์กับบุคคล

อวยพร พานิช (2526 : 11 – 19) กล่าวถึงประเภทของอวัจนภาษาที่สัมพันธ์กับบุคคลสรุปได้ดังนี้

1. กิริยาท่าทาง การเคลื่อนไหวร่างกาย ได้แก่ การเคลื่อนไหวร่างกายทุกส่วน เช่น เคลื่อนไหว ศรีษะ หน้า คอ ลำตัว ไหล่ แขนและข้อมือ นิ้วมือและนิ้วเท้า สะโพก ขาท่อนบน ขาท่อนล่าง เข่า และเท้า

การวิเคราะห์กิริยาท่าทางอาจพิจารณาตามความหมายและหน้าที่ของกิริยาท่าทางได้ดังนี้

1.1 การใช้กิริยาท่าทางแทนคำพูด ในแต่ละวัฒนธรรมและวัฒนธรรมย่อยอาจพัฒนาการใช้วัจนภาษาด้านกิริยาท่าทางแทนคำพูด เพื่อแสดงอารมณ์ทัศนคติและความต้องการซึ่งมีทั้งที่คล้ายกัน และแตกต่างกันตามลักษณะวัฒนธรรมนั้นๆ

1.2 การใช้วัจนภาษาด้านกิริยาท่าทาง แสดงอารมณ์และทัศนคติบางอย่างแม้ว่าจะเป็นลักษณะสากลแต่ละวัฒนธรรมจะมีกฎเกณฑ์และการกำหนดมาตรฐานการใช้กิริยาท่าทางให้เหมาะสมกับสถานการณ์หนึ่งๆ ต่างกัน ในบางวัฒนธรรม มีความแตกต่างระหว่างเพศหญิงและชาย เช่น ผู้หญิงสามารถแสดงอารมณ์อ่อนไหวได้มากกว่าเพศชาย เป็นต้น

กล่าวคือ การควบคุมปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน บุคคลแต่ละคนจะใช้กิริยาท่าทางในการควบคุมปฏิสัมพันธ์ต่างกันมาก แต่ในบุคคลหนึ่งๆ มักใช้กิริยาท่าทางควบคุมปฏิสัมพันธ์ที่ค่อนข้างคงที่ มาตรฐานการใช้กิริยาท่าทางเป็นตัวควบคุมปฏิสัมพันธ์ที่ต่างกันขึ้นอยู่กับ เพศ เชื้อชาติ บุคลิกลักษณะนิสัยและบทบาทของผู้พูดและผู้ฟัง ตัวอย่างเช่น วัฒนธรรมส่วนใหญ่ มักห้ามใช้กิริยาท่าทางที่ควบคุมพฤติกรรมในที่สาธารณะ เช่น ห้ามดำนิว่ากล่าวคนในครอบครัวต่อหน้าผู้อื่น เป็นต้น

2. การสัมผัส หมายถึง วัจนภาษาที่เกิดจากการใช้อาการสัมผัส เพื่อสื่อสารความรู้สึกและอารมณ์ตลอดจนความปรารถนาที่ฝังลึกอยู่ในใจของผู้สื่อสารไปยังผู้รับสาร เช่น ทุกคนได้รับการสื่อสารครั้งแรกสุดด้วยการสัมผัส เมื่อคลอดจากครรภ์มารดาได้รับการโอบอุ้มทะนุถนอมในวัยทารก วัยเด็ก จนเติบโตเป็นผู้ใหญ่

การใช้วัจนภาษาเรื่องการสัมผัสในวัยผู้ใหญ่ นั้น มีข้อควรพิจารณา ดังนี้

2.1 ผู้ใหญ่รู้จักใช้สัญลักษณ์อื่นแทนการสัมผัสในการบอกถึงความต้องการแต่ผู้ใหญ่ก็ยังต้องการการสัมผัสทางกายอยู่ เพราะเป็นการแสดงความใกล้ชิด คั่นเคย อบอุน เป็นความปรารถนาที่อยู่ในส่วนลึกของจิตใจ

2.2 คนแต่ละคนแต่ละอาชีพ แต่ละวัฒนธรรม มีประสบการณ์เรื่องการสัมผัสที่แตกต่างกัน

2.3 การสัมผัสที่เกิดขึ้นมากที่สุด คือ การสัมผัสระหว่างเพศตรงข้าม

2.4 ข้อห้ามในเรื่องการสัมผัสต่างกันในแต่ละวัฒนธรรมขึ้นอยู่กับเพศเชื้อชาติ อายุ ศาสนา ศีลธรรม ระดับความคุ้นเคย และความผูกพัน เช่น การจับมือ การจูบเพื่อลา

2.5 การสัมผัสจะเป็นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าการสัมผัสนั้นใช้เพื่ออะไร และรูปแบบใดของการสัมผัส

2.6 การสัมผัสบริเวณต่างๆ ของร่างกาย มักสื่อความหมายต่างกัน เช่น การกุมมือ แสดงการให้กำลังใจ ให้ความอบอุ่น วางใจ การตบไหล่เป็นการปลอบใจ การลูบหัวเป็นการที่ผู้ใหญ่ ปลอบประโลมแสดงความเอ็นดูเด็ก

2.7 บริเวณที่ถูกสัมผัสไม่เท่ากันทุกบริเวณ เช่น มือจะถูกสัมผัสมากกว่า ขา ไหล่ มักจะถูกสัมผัสมากกว่าคอ เป็นต้น

3. ลักษณะทางกายภาพ หมายถึง อวัยวะภาษาที่ประกอบเป็นลักษณะภายนอกของ บุคคล ได้แก่ รูปร่าง การแต่งกาย เครื่องประดับ และเครื่องสำอาง ซึ่งล้วนมีผลต่อประสาทตา ผู้รับ สารช่วยกระตุ้นประสาทสัมผัส การศึกษาเรื่องลักษณะทางกายภาพ มีข้อควรพิจารณาดังนี้

3.1 การแต่งกายเป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ทางสังคมและเชื้อชาติเป็นการบ่งบอก ให้รู้ถึงรสนิยม สถานภาพบุคลิกลักษณะนิสัยและอารมณ์

3.2 คนส่วนใหญ่มักแต่งตัวให้สอดคล้องกับมาตรฐานความงามในสังคมนั้นๆ และมาตรฐานสถานภาพทางสังคม เช่น แต่งกายตามแฟชั่นนิยม และ คนร่ำรวยมักแต่งตัวดีบ่งบอก ถึงฐานะ เป็นต้น

3.3 เพศ วัย อาชีพ ศาสนา ค่านิยมทางสังคมและรสนิยมส่วนตัวล้วนมีส่วน กำหนดลักษณะการแต่งกายของบุคคล เช่น ผู้มีอาชีพครูมักใส่เสื้อผ้าสีเรียบร้อย แบบเรียบๆ เป็นต้น

3.4 ผ้า สี แบบ สไตล์ ความเรียบร้อยและความทันสมัยย่อมเปลี่ยนไปตามสมัย เวลาและค่านิยม

3.5 ความสั้นยาวของผม สไตล์ และสีผม เป็นเครื่องบอกอายุ เช่น ผมสีดอกเลา มักหมายถึงผู้สูงอายุ เป็นต้น

4. เสียง หมายถึง อวัยวะภาษาเรื่องการเปล่งเสียง ได้แก่ น้ำเสียง ระดับเสียง ความดัง ความถี่ของเสียง ความหนักของเสียง คุณภาพของเสียง เสียงของคนเรานั้นสามารถบอกให้รู้ถึง เพศ อาชีพ เชื้อชาติ บุคลิกลักษณะนิสัยและอารมณ์ บอกให้รู้ถึงทัศนคติของบุคคลที่มีต่อบุคคลอื่น และ ยังบ่งบอกถึงความมีอำนาจ

5. ช่องว่าง ระยะห่าง หมายถึง ระยะห่างระหว่างบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้ สื่อสารกันคนแต่ละคนมักต้องการที่ล้อมรอบตัวเป็นกรอบหากใครถูกล้อมรอบนั้นจะรู้สึกอึดอัด ระยะห่างระหว่างบุคคลแยกพิจารณา ได้ดังนี้

5.1 ลักษณะของบุคคล บุคคลจะอยู่ใกล้หรือไกลกันเพียงใดขึ้นอยู่กับ เพศ อายุ เชื้อชาติ วัฒนธรรม สถานภาพ ความคุ้นเคย บุคลิกลักษณะนิสัย อารมณ์

5.2 ลักษณะความสัมพันธ์ต่อกัน หมายถึง ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันระหว่างคู่ สื่อสารเป็นไปในรูปใดสามารถดูได้จากระยะห่างระหว่างกัน

5.3 ลักษณะทางสภาพแวดล้อม ได้แก่ แบบสถาปัตยกรรมของสถานที่ สี และ เฟอร์นิเจอร์ภายในห้อง อุณหภูมิ แสง สี เสียง ล้วนมีส่วนทำให้เกิดความใกล้ชิดหรือห่างกัน

6. เวลา หมายถึง วจนภาษาที่ให้ความสำคัญเรื่องเวลาเป็นหลักสามารถบอก ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้อย่างดี การรับรู้เรื่องความสำคัญของเวลานั้นแตกต่างกันในแต่ละ วัฒนธรรม ระยะห่างและเวลาจะถูกกำหนดโดยกฎเกณฑ์มาตรฐานและเห็นพ้องต้องกันของสังคม ฉะนั้นหากปฏิบัติผิดแยกออกไปก็จะทำให้เกิดความเข้าใจผิดกันได้

ความสำคัญและลักษณะเฉพาะของภาษาต่างประเทศ

ในสังคมโลกปัจจุบันการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเป็นประโยชน์ในการติดต่อสื่อสาร การแสวงหาข้อมูลจากแหล่งต่างๆและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนา ศักยภาพบุคลากรในยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อให้สามารถนำประเทศสู่การแข่งขันด้านเศรษฐกิจ

จากความสำคัญและความคาดหวังดังกล่าว รัฐจึงกำหนดให้ภาษาต่างประเทศเป็น 1 ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้พื้นฐานที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ภาษาต่างประเทศเป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และ สร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์ ตลอดจนเน้นการเชื่อมโยงความเป็นไทยกับ สากลโลก ดังนั้นจึงกำหนดให้มีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศทุกช่วงชั้น ส่วนภาษาต่างประเทศอื่นๆ เช่น ภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน จีน ญี่ปุ่น อาหรับ บาลี และภาษากลุ่ม ประเทศเพื่อนบ้าน (กลุ่มประเทศอาเซียน) ให้สถานศึกษาสามารถเลือกจัดการเรียนการสอนได้ตาม ความเหมาะสม

หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ(ภาษาอังกฤษ)

เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานและสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กล่าวคือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ มุ่งเน้นการพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะทางภาษา และทักษะในการเรียน โดยคาดหวัง ว่าผู้เรียนภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษา จะมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) สามารถใช้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) สามารถใช้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) เพื่อสื่อสารได้อย่างมั่นใจตามเจตนารมณ์ ตลอดจนมี ความรู้ความเข้าใจเรื่องราววัฒนธรรมและเอกลักษณ์ไทยสู่สังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์

สาระการเรียนรู้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้อธิบายความหมายสาระการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศว่า หมายถึง องค์ความรู้ ทักษะ หรือกระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มภาษาต่างประเทศที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม สาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) มี 4 สาระ ได้แก่

สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร หมายถึง การใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อทำความเข้าใจ แลกเปลี่ยน นำเสนอข้อมูล ข่าวสาร แสดงความคิดเห็น เจตคติ อารมณ์ และความรู้สึกในเรื่องต่างๆ ทั้งที่เป็นภาษาพูดและภาษาเขียน

สาระที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรม หมายถึง ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิต ความเป็นอยู่ พฤติกรรมทางสังคม ค่านิยม และความเชื่อที่แสดงออกทางภาษา

สาระที่ 3 ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น หมายถึง ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศในการแสวงหาความรู้ที่สัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

สาระที่ 4 ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก หมายถึง ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศภายในชุมชน และเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศในประเทศไทยให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ทุกภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอังกฤษและกำหนดขอบเขตการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ทั้ง 4 สาระ ซึ่งสาระที่ 2 ได้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนภาษาควบคู่กับการเรียนรู้วัฒนธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถทางภาษา ประสบความสำเร็จในการสื่อสาร สามารถอยู่ร่วมในสังคมและวัฒนธรรมต่างภาษาได้เป็นอย่างดี

การจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ)

การจัดการเรียนการสอนตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่มีการฝึกปฏิบัติ มีการนำภาษาไปใช้ได้จริงตามหน้าที่ของภาษาในการสื่อความหมาย โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การใช้ภาษาสื่อสารในชีวิตจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ภาษาได้เหมาะสมกับสภาพสังคม ดังนั้นการจัดกระบวนการเรียนรู้อาจให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกใช้ภาษาให้มาก และให้มีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่หลากหลาย ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนจึงควรเลือกใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ต่างๆ ที่เหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีลีลาการเรียนรู้เป็นของตนเอง กลยุทธ์การเรียนรู้ต่างๆ ได้แก่ กลยุทธ์ในการสื่อสาร ทักษะการจำ ทักษะการถาม การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดเชิงสร้างสรรค์ การประเมินตนเอง การวางแผน จัดการเรียนรู้ของตนเอง การใช้วิธีเรียนแบบต่างๆ การทำงานร่วมกับผู้อื่น ฯลฯ ได้เหมาะสมกับตนเองตามระดับชั้น

ในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศยังไม่สามารถสรุปได้ว่าวิธีสอนใดเป็นวิธีที่ดีที่สุด และสมบูรณ์แบบที่สุด เพราะแต่ละวิธีต่างก็มีจุดดีและจุดด้อย (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ อ้างถึงใน ตำลึ รักสุทธิ, 2545 : 106) ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษผู้สอนควรคำนึงถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมากที่สุด

แนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบเน้นเนื้อหาทางวัฒนธรรม

เมื่อครูสอนทราบถึงความสำคัญที่จะต้องสอนเนื้อหาทางวัฒนธรรมไปพร้อมๆ กับการสอนภาษาอังกฤษและสามารถเลือกหัวข้อวัฒนธรรมที่จะสอนแล้ว สิ่งที่ต้องคิดต่อไปคือ จะนำสิ่งต่างๆเหล่านั้นมาสอนอย่างไร จะใช้วิธีการอย่างไรจึงจะทำให้เกิดการผสมผสานระหว่างทักษะทางภาษากับวัฒนธรรม เพราะทั้งสองสิ่งนี้ต้องดำเนินไปพร้อมๆกัน ดังนั้นก่อนจะดำเนินการสอนผู้สอนควรคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้

1. การตั้งจุดประสงค์ ถ้าผู้สอนตั้งจุดประสงค์เพื่อที่จะเน้นความสามารถทางภาษา ผู้เรียนก็จะใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องแต่เพียงอย่างเดียว แต่ขาดความสามารถในการสื่อความหมายทางสังคมศาสตร์ ดังนั้นในการตั้งจุดประสงค์ จึงควรเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายทางสังคมและวัฒนธรรมไปด้วย

2. การสอนองค์ประกอบทางภาษา ในการเรียนการสอนภาษา ผู้สอนจะต้องสอนการใช้คำศัพท์ รูปประโยคและสำนวนในภาษาอังกฤษ ซึ่งในการสอนองค์ประกอบของภาษานี้ ผู้สอนสามารถใช้บริบททางวัฒนธรรมเข้ามาช่วย ทั้งนี้เพราะคำศัพท์ต่างๆ อาจ会有ความหมายหลายความหมายขึ้นอยู่กับสภาพหรือเหตุการณ์ที่คำศัพท์นั้นๆปรากฏอยู่

3. การเลือกแบบเรียน ผู้สอนควรเลือกหนังสือเรียนที่มีเนื้อหาทางวัฒนธรรมมากๆ และมีความหลากหลายด้านหัวข้อวัฒนธรรมที่ปรากฏในเนื้อหา แทนการเลือกแบบเรียนที่เน้นกฎเกณฑ์ทางภาษา ผู้เรียนจึงจะได้ความรู้ทางวัฒนธรรมไปพร้อมๆกันกับทักษะทางภาษา แต่ที่น่าจะทำได้และใช้ได้ดีที่สุดคือ ผู้สอนไม่ควรยึดติดอยู่กับแบบเรียนหรือหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่ง ผู้สอนสามารถเสาะหาสิ่งที่เกี่ยวข้องจากหนังสือหลายๆ เล่มแล้วรวบรวมเป็นเอกสารที่มีเนื้อหาเฉพาะจะเป็นสิ่งที่มีคุณค่ามากกว่า

4. การเลือกหัวข้อวัฒนธรรม ผู้สอนอาจทำได้ 2 คือ ใช้เนื้อหาทางวัฒนธรรมที่มีในแบบเรียนแล้วเสริมตามความเหมาะสม หรือรวบรวมเนื้อหาที่ต้องสอนให้เป็นหน่วยหรือเป็นบท โดยมีการจัดลำดับเนื้อหาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ทางภาษาศาสตร์และทางวัฒนธรรมตามที่กำหนดไว้

5. การจัดสภาพแวดล้อม การผสมผสานวัฒนธรรมกับการสอนภาษาสามารถทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในทางตรงคือ สอนวัฒนธรรมเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ในทางอ้อมผู้สอนสามารถจัด

บรรยากาศทางวัฒนธรรมทั้งในและนอกห้องเรียน คือพยายามสร้างสภาพแวดล้อมในห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกว่าได้สัมผัสกับวัฒนธรรมนั้นจริงๆ โดยผู้สอนอาจจะเน้นสิ่งที่มีอยู่โดยใช้สื่อต่างๆ เช่น รูปภาพ วิดิทัศน์ สไลด์ เป็นต้น

6. การดำเนินกิจกรรมการสอน ผู้สอนควรใช้กิจกรรมที่หลากหลายในการสอนเรื่องของทักษะภาษาอังกฤษควบคู่เนื้อหาวัฒนธรรม เช่น บทบาทสมมติ การแสดงละคร การจัดนิทรรศการ การไปทัศนศึกษา การเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญในหัวข้อวัฒนธรรมนั้นๆ มาแสดงหรือสนทนา เป็นต้น

จากแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบเน้นเนื้อหาทางวัฒนธรรมดังที่กล่าวมาข้างต้น จะพบว่า เป็นแนวทางให้กับครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมั่นใจ โดยมีแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาวัฒนธรรมจากหลายๆ แหล่งที่จะนำมาจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนได้หลากหลายก็ตาม สิ่งที่สำคัญคือ ครูผู้สอนควรเป็นแหล่งข้อมูลให้ผู้เรียนในด้านความรู้เนื้อหาทางด้านวัฒนธรรมที่จะนำมาสอนด้วย โดยศึกษาสิ่งต่างๆ อย่างลึกซึ้ง เพื่อสามารถตอบคำถามในเรื่องต่างๆ ได้ ทั้งนี้เพราะผู้เรียนจะเรียนวัฒนธรรมในห้องเรียนเป็นส่วนใหญ่ ผู้สอนจึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถซักถามได้อย่างอิสระตามความสนใจและสบายใจ การปฏิบัติเช่นนี้นับว่าเป็นการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะเป็นการเน้นความสามารถทางด้านเจตพิสัยนอกเหนือไปจากความสามารถด้านพุทธิพิสัย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

มีงานวิจัยหลายเรื่องซึ่งศึกษาถึงความรู้และความเข้าใจในวัฒนธรรมตะวันตกของผู้เรียนไทยในหลายระดับการศึกษา ตามที่แสดงไว้ดังนี้

พนิดา สุนทรวิภาต (2533) ได้ทำการศึกษาความสามารถของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในการใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน และความเข้าใจในวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันของนักเรียนอยู่ในระดับต่ำ นักเรียนสามารถทำคะแนนเฉลี่ยได้ 14.57 จากคะแนนเต็ม 40 คะแนนหรือคิดเป็นร้อยละ 36.42 2) ความเข้าใจในวัฒนธรรมของชนชาติเจ้าของภาษาของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนสามารถทำคะแนนเฉลี่ยได้ 24.14 จากคะแนนเต็ม 40 คะแนนหรือคิดเป็นร้อยละ 60.34 และ 3) ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับความเข้าใจในวัฒนธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0

ณัฐพล ภักดิ์เจริญ (2537) ทำการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหาทางวัฒนธรรมของแบบเรียนการอ่านภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาทางวัฒนธรรมที่สอดแทรกอยู่ในระดับต่างๆ ในแบบเรียนการอ่านภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ชุด Improve Your Reading กับชุด Practice in Comprehension พบว่า หนังสือแบบเรียนชุด Improve Your Reading และหนังสือแบบเรียนชุด Practice in Comprehension ต่างมีการสอดแทรกหัวข้อทางวัฒนธรรมไว้เกือบครบทุกหัวข้อ โดยมีหัวข้อทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับ applied English usage, meals and drinks, important places and persons, leisure – time activities และ social system ปรากฏมากที่สุด

จารุมาลย์ ตรีมาศ (2538) ได้ทำการศึกษาความเข้าใจวัฒนธรรมของชนชาติที่พูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่จบมัธยมศึกษาตอนต้น ในปีการศึกษา 2537 มีความเข้าใจวัฒนธรรมของชนชาติที่พูดภาษาอังกฤษที่ระดับคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 56.98 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือ ร้อยละ 60 เห็นได้ว่าความเข้าใจในวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาของนักเรียนไทยอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ โดยสังเกตจากผลการวิจัยซึ่งพบว่า ผู้เรียนไทยมีความเข้าใจในวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

นวลสมร เพื่อนปฐม (2541) ซึ่งทำการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์รูปแบบเนื้อหาวัฒนธรรมและการศึกษาความรู้ทางวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาอังกฤษของครูผู้สอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบเนื้อหาด้านวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาอังกฤษ จากแหล่งเอกสารและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ศึกษาอิทธิพลของอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในต่างประเทศและประสบการณ์ในการสอนภาษาอังกฤษที่มีต่อความรู้ทางวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาอังกฤษของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ประชากรที่ศึกษา คือ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม ในปีการศึกษา 2540 ซึ่งมีจำนวน 26 โรงเรียน รวมจำนวนครูทั้งสิ้น 210 คน พบว่า คะแนนเฉลี่ยของความรู้ทางวัฒนธรรมของครูผู้สอนภาษาอังกฤษในจังหวัดนครปฐมอยู่ในระดับปานกลาง อายุมีอิทธิพลต่อความรู้ทางวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาอังกฤษ ระดับการศึกษาไม่มีอิทธิพลต่อความรู้ด้านวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาอังกฤษ ประสบการณ์ในต่างประเทศไม่มีอิทธิพลต่อความรู้ด้านวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาอังกฤษ และประสบการณ์ในการสอนมีอิทธิพลต่อความรู้ด้านวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาอังกฤษ

บุญฤทธิ์ โสมณี (2545) ทำการวิจัยศึกษาและเปรียบเทียบ ความรู้ด้านวัฒนธรรมภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ของวิทยาเขตที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด โดยแบ่งความรู้ด้านวัฒนธรรมอังกฤษออกเป็นสามตอน

คือ 1) ด้านการสนทนาในชีวิตประจำวัน 2) ความรู้ด้านธรรมเนียมในการปฏิบัติในการดำรงชีวิต ทัศนคติและค่านิยมต่างๆ และ 3) ความรู้เกี่ยวกับมารยาทบนโต๊ะอาหารและการแสดงพฤติกรรม ผลการวิจัย สรุปว่า ความรู้ด้านวัฒนธรรมอังกฤษของนักเรียนคิดเป็นร้อยละ 50.61 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ระดับ ร้อยละ 61

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่าความรู้ด้านวัฒนธรรมระหว่างนักศึกษาในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดโดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ความเข้าใจในวัฒนธรรมอังกฤษ ด้านธรรมเนียมปฏิบัติ การดำเนินชีวิต ทัศนคติและค่านิยมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

งานวิจัยต่างประเทศ

จากการศึกษางานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมนั้น พบว่า ความรู้ภูมิหลังทางวัฒนธรรมมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาของนักเรียน ในด้านการอ่านนั้น พบว่าการสอนอ่านแบบให้ประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับเนื้อหาที่เรียนพร้อมกับสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เดิมกับเนื้อหา นั้น ทำให้ผู้เรียนที่อยู่ในกลุ่มทดลองมีความเข้าใจในการอ่านได้ดีกว่าผู้เรียนที่อยู่ในกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เรียนด้วยวิธีนี้ (Au, 1979, cited in Floyd and Carrell, 1987 : 91; Jong – Dev and Anderson, 1979; cited in Floyd and Carrell, 1987 : 90; Stevens, 1982; cited in Floyd and Carrell, 1987 : 91) ซึ่งจะเห็นได้ว่าความรู้ภูมิหลังทางวัฒนธรรมของเจ้าของภาษานั้นมีบทบาทที่สำคัญต่อการอ่านเป็นอย่างมากและส่งผลกระทบต่อผู้อ่านในเรื่องความเข้าใจในสิ่งที่อ่านเป็นอย่างยิ่งอีกด้วย นอกจากนี้สเตฟเฟนเซนและคอลเกอร์ (Steffensen and Colker, 1982) ได้ทำการศึกษากับผลของความรู้ภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ในการอ่านเพื่อความเข้าใจและการจดจำภาษาโดยทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างชาวพื้นเมืองในตอนเหนือของออสเตรเลียที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนผู้ใหญ่ในรัฐอิลลินอยส์และชาวอเมริกันที่ศึกษาอยู่ที่แห่งเดียวกันนี้ กลุ่มละ 15 คน พบว่า ความรู้ทางวัฒนธรรมทั่วไป ที่มีผลอย่างลึกซึ้งต่อการจำและความเข้าใจภาษาเป็นอย่างมาก ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของครูเซอร์ (Kreuzer, 1978) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในการอ่านวรรณคดีในฐานะที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนการสอนภาษา โดยศึกษาพบว่านักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นในการเรียนวรรณคดีเมื่อนักเรียนได้รับการสอนโดยให้อ่านเนื้อหาที่สำคัญและน่าสนใจ เช่น สารคดี (Non-fiction) และเนื้อหาที่เป็นวรรณกรรมต่างๆ (Literary) เพราะเนื้อหาต่างๆ เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่จัดว่าเป็นความรู้ทางวัฒนธรรม ครูผู้สอนจึงมีโอกาสดำเนินการถึงข้อมูลต่างๆ ทางวัฒนธรรมซึ่งทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้มากยิ่งขึ้น และยังได้สรุปว่าวัฒนธรรมไม่เพียงแต่เป็นประโยชน์ต่อการอ่าน ยังเป็นสิ่งที่มีความคุ้มค่าในตัวเองด้วย ดังนั้นการให้ความรู้ทางวัฒนธรรมแก่ผู้เรียนซึ่งขาดความรู้ทางวัฒนธรรม

นั้นๆ เป็นสิ่งที่ช่วยส่งผลให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาสิ่งที่อ่านได้มากยิ่งขึ้น ดังเช่น งานวิจัยของ จอห์นสัน (Johnson, 1982; cited in Floyd and Carrel, 1987 : 90) ที่ได้ทำการทดลองโดยใช้เนื้อหาที่มีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชาวอเมริกันและเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมใดเลย จากนั้นให้ผู้ทดลองเรียนเกี่ยวกับการทดลองเทศกาลฮาโลวีน ผลปรากฏว่า ประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่ผู้เรียนมีอยู่ก่อนแล้วนั้น จะเป็นสิ่งที่เตรียมผู้เรียนในการเข้าใจเนื้อหาที่คุ้นเคยในบริบทและมีผลสัมฤทธิ์ในการอ่านสูงขึ้น

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับผลของความรู้ทางวัฒนธรรมที่ดีต่อครูผู้สอน ดังเช่น งานวิจัยของ เฮิร์ช (Hirsch, E.D, 1981) ที่ศึกษาถึงการตอบสนองด้านการอ่านการเขียนของครูผู้สอนพบว่า ครูไม่สามารถสอนการอ่านและการเขียนได้ดีถ้าครูละเลยความรู้ทางวัฒนธรรมที่ควรจะสอนไป และองค์ประกอบของเนื้อหาที่มีวัฒนธรรมสอดแทรกอยู่นั้นจะช่วยให้เนื้อหาชัดเจนยิ่งขึ้น และการอ่านและการเขียนที่ไม่ถูกต้องนั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากความบกพร่องเกี่ยวกับความรู้ทางวัฒนธรรมด้วยเหตุนี้ครูผู้สอนต้องมีการผสมผสานวรรณคดี และการใช้ภาษาให้เข้ากับรูปแบบของภาษาศาสตร์และเนื้อหาทางวัฒนธรรม โดยครูผู้สอนจะต้องขวนขวายศึกษาหาความรู้ทางวัฒนธรรมเพื่อที่จะสามารถสอนการอ่านและการเขียนที่มีวัฒนธรรมสอดแทรกอยู่ให้เกิดความถูกต้องและชัดเจนยิ่งขึ้น

สำหรับการศึกษาที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์แบบเรียนในเรื่องเนื้อหาทางวัฒนธรรมที่พอจะกล่าวถึงได้ เช่น งานวิจัยของเดมีโอ (Demeo, 1982 : 3459-A) ได้ศึกษาหนังสือแบบเรียนและวิเคราะห์แบบเรียนภาษาฝรั่งเศส จำนวน 3 เล่ม ที่ใช้สอนในระดับประถมศึกษาผลการวิเคราะห์พบว่า หนังสือแบบเรียนจำนวน 2 ใน 3 เสนอเนื้อหาวัฒนธรรมที่ซ้ำซาก ให้ความรู้ทางวัฒนธรรมไม่ถูกต้องนัก และไม่เพียงพอที่จะทำให้นักเรียนได้รับความรู้อย่างแท้จริงผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าการสอนให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องทำไปพร้อมกับการสอนเนื้อหาภาษาเพราะจะทำให้นักเรียนมีความเข้าใจที่ถูกต้องและชัดเจนมากขึ้น และจากงานวิจัยของซีล (Seale, 1982 : 4340-A) ที่ได้ทำการวิเคราะห์หนังสือแบบเรียนภาษาอังกฤษสำหรับผู้ใหญ่ ที่มีผู้ใช้กันมากที่สุด จำนวน 25 เล่ม ในแผนการเรียนภาษาอังกฤษในฐานะที่เป็นภาษาที่สอง ผลการวิเคราะห์ทำให้ได้ข้อมูลทางวัฒนธรรมต่างๆ มากมายและเป็นแนวทางในการช่วยให้กระบวนการในการเรียนการสอนภาษาครอบคลุมสิ่งที่ควรสอนให้ใกล้เคียงกับความจริงมากที่สุด โดยเฉพาะในการทดสอบความรู้ทางวัฒนธรรม

Felix Brasdefer และ Julio Cesar(2002) ได้ศึกษาในเรื่องของการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นไปที่ยุทธศาสตร์ของการแสดงความรู้สึกในหมู่ผู้พูดภาษาเม็กซิกัน – สเปนอเมริกัน – อังกฤษ และผู้เรียนชาวอเมริกันที่เรียนภาษาสเปนเป็นภาษาที่สอง โดยใช้สถานการณ์ 6 อย่าง

ในการบอกปฏิเสธ การเชิญชวน การร้องขอ และการเสนอแนะ ผลปรากฏว่าผู้เรียนรู้สึกว่าภาษาปฏิเสธในภาษาสเปนเป็นเรื่องที่ยากในแง่ของบริบทและการรับรู้ที่สุด

Manuel J. Gutierrez (2004) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการรับวัฒนธรรมในเขตแดนตอนเหนือผ่านกระบวนการเรียนการสอนของผู้พูดภาษาสเปนที่อาศัยอยู่บริเวณเท็กซัส – เม็กซิโกตอนใต้ โดยศึกษาถึงวิธีการที่วัฒนธรรมที่สองนั้นได้เข้ามามีบทบาทในการสื่อสารสำหรับผู้พูดภาษาสเปนที่ลงทะเบียนเรียนวิชาภาษาอังกฤษ โดยเครื่องมือในการวิจัยนั้นได้ใช้การสัมภาษณ์แล้วบันทึกเสียง จากนั้นก็ถอดออกมาเป็นตัวอักษร ซึ่งคำถามนั้นมุ่งไปที่ประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรม การสื่อสาร การศึกษา และเศรษฐกิจ ผลปรากฏว่าความคิดที่ได้รับมานั้นเกี่ยวข้องกับการสนองความต้องการและปรับปรุงวิถีชีวิตของผู้อพยพเข้าเมืองให้ดีขึ้น สถาบันทางภาษาควรได้ร่วมมือกับครอบครัวต่างๆ ที่จะทำให้เงื่อนไขของการเรียนมีการพัฒนาขึ้น และช่วยผู้อพยพตามเขตพรมแดน ได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษและวัฒนธรรมทางเขตแดนตอนเหนือของอเมริกา

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของวัฒนธรรม จะพบว่าผลของความรู้ ภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และการสอนของครูนั้น งานวิจัยส่วนใหญ่แสดงให้เห็นว่า การรับรู้ทางวัฒนธรรมต่างชาติ และความรู้ทางวัฒนธรรมในทางที่ดีช่วยทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น และมีผลต่อการสื่อสารด้วยการใช้ภาษาที่สองดีขึ้น สำหรับครูผู้สอนแล้ว ความรู้ทางวัฒนธรรมมีผลต่อประสิทธิภาพในการสอนด้วย จึงมีงานวิจัยด้านการวิเคราะห์เนื้อหาทางวัฒนธรรมในแบบเรียนขึ้น งานวิจัยเหล่านั้นแสดงให้เห็นถึงลักษณะทางเนื้อหาของแบบเรียนว่ามีลักษณะใด ตลอดจนเป็นการเน้นย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมและความจำเป็นที่จะต้องสอนเนื้อหาทางวัฒนธรรมของครูผู้สอนในชั้นเรียนด้วย

จากงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าความรู้ทางวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา มีบทบาทที่สำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาต่างประเทศของนักเรียนและมีผลต่อการใช้ภาษาที่สองเพื่อการสื่อสารเป็นอย่างมาก ซึ่งทั้งครูและนักเรียนต่างก็ตระหนักถึงความสำคัญและมองเห็นประโยชน์จากการเรียนการสอนที่สอดแทรกวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา เพราะจะช่วยให้เกิดประโยชน์ต่อตัวนักเรียนในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อีกทั้งเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนภาษา และส่งผลต่อครูผู้สอนในด้านประสิทธิภาพการสอนเช่นกัน